

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Diplomová práce

Bc. Jaroslav Rucký

Překladatelské a tlumočnické služby pro soudní praxi v Rusku

Translating and interpreting services for judiciary practice in Russia

Praha 2016

Vedoucí práce: prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 9. srpna 2016

.....

Jaroslav Rucký

Poděkování:

Rád bych poděkoval prof. PhDr. Ivaně Čenkové, CSc., za odborné vedení této diplomové práce a za velmi cenné rady poskytnuté v průběhu jejího zpracování.

Abstrakt

Cílem diplomové práce je popsat tlumočnické a překladatelské služby pro soudní účely v Rusku a systematizovat způsoby jejich využívání v soudní praxi. Zkoumaná problematika je zpracována funkčně a deskriptivně podle následujících hledisek: (1) vývojové/historické – popis vývoje překladatelských a tlumočnických služeb v SSSR a v současném Rusku; (2) legislativní – postavení tlumočnicka a překladatele v soudním procesu, jejich práva a povinnosti, formulování etických zásad jejich činnosti; (3) hodnotící – objektivní posouzení předpokladů pro výkon soudního tlumočnicka a překladatele, kvalifikační předpoklady a růst, kritéria pro výběr profesionálního překladatele/tlumočnicka ze strany agentur, role notáře v překladatelském procesu a jeho úloha při ověřování překladů. Propojení těchto aspektů pak umožní nejen komplexní pohled na danou situaci, ale i jejich porovnání se službami poskytovanými v ČR.

Klíčová slova: soudní překladatel/tlumočnick, soudy, trestní řád, občanský řád, právní postavení, trestní odpovědnost, notář, ověřování překladu, překladatelské agentury, překladatelství/tlumočnictví

Abstract

The aim of this thesis is to describe the interpretation and translation services for judicial purposes in Russia and systematise the way in which they are used in judicial practice. The investigated topic is handled functionally and descriptively according to the following criteria: (1) development/historic – a description of the development of translation and interpretation services in the USSR and in modern Russia; (2) legislative – the status of the interpreter and the translator in the judicial process, their rights and responsibilities, formulation of ethical principles of their activities; (3) an objective evaluation – an assessment of the conditions for the exercise of a court interpreter and translator, qualifications and growth, the criteria for the selection of a professional translator/interpreter from agencies, the role of notaries in the translation process and its role in checking translations. Linking these aspects will enable not only a comprehensive view of the situation, but also to compare them with the services offered in the country.

Keywords: Sworn translator/intepreter, courts, rules of criminal procedure, rules of civil procedure, legal status, criminal responsibility, notary, certification of translation, translation agencies, translation and interpretation studies

Obsah

Úvod.....	8
1. Vývoj překladatelských/tlumočnických služeb na ruském území.....	11
1.1 Situace v České republice	13
2. Překladatel a tlumočnick v soudním řízení	15
2.1 Vymezení pojmu soudní tlumočnick	15
2.2 Jazyková situace v Ruské federaci.....	16
2.3 Právní postavení překladatele/tlumočnicka v soudním řízení	17
2.3.1 Procesní práva překladatelů/tlumočnicků	17
2.3.1.1 Právní subjektivita překladatele/tlumočnicka v trestním řízení.....	17
2.3.1.2 Právní subjektivita překladatele/tlumočnicka v občanskosprávním řízení	18
2.3.2 Deliktní způsobilost překladatelů/tlumočnicků během soudního řízení.....	21
2.4 Přibírání tlumočnicka k soudnímu řízení	23
2.4.1 Praktické aspekty přibírání tlumočnicka k soudnímu řízení	25
2.4.2 Ověření odborné způsobilosti k vykonávání soudního tlumočení	25
2.4.3 Jazyky a dialekty v soudním překladu/tlumočení	26
2.4.4 Zneužití práva na překladatele/tlumočnicka	28
2.5 Tarify za soudní překladatelské a tlumočnické služby v RF.....	29
2.6 Projekt Jednotného státního registru soudních tlumočnicků	33
2.7 Situace v České republice	35
2.8 Závěr	36
3. Notáři a Zákon o notářích v Ruské federaci	38
3.1 Status, práva a povinnosti notáře	38
3.1.1 Ověřování překladů notářem	39
3.1.1.1 Překlady zhotovené a ověřené samotným notářem.....	39
3.1.1.2 Překlady zhotovené překladatelem a ověřené notářem.....	40
3.1.2 Dokumenty ověřované notáři	43
3.1.2.1 Superlegalizace a apostila.....	44
3.1.3 Odmítnutí ověření podpisu překladatele a překladu	45
3.1.4 Výše finanční odměny za ověření podpisu překladatele a překladu	46
3.1.5 Forma notářsky ověřeného podpisu překladatele a překladu	46
3.2 Návrh právních vztahů mezi notářem a překladatelem	46
3.3 Situace v České republice	48
3.4 Závěr	48

4.	Překladačské agentury	50
4.1	Subjekty účastníci se zajištění překladačských/tlumočnických služeb pro soudy.....	50
4.1.1	Kolize zákonů	50
4.1.2	Soudněpřekladačské organizace a orgány řízení systému trestního řízení.....	51
4.1.3	Překladačelé/tlumočníci a překladačské agentury	52
4.1.4	Překladačské agentury a soudy	53
4.2	Situace v České republice	54
4.3	Závěr	55
5.	Vzdělání a příprava soudních překladačů/tlumočnicků	56
5.1	Systém vzdělávání a přípravy (soudních) tlumočnicků v Rusku	56
5.2	Situace v České republice	58
5.3	Závěr	59
6.	Závěr	61
7.	Seznam použité literatury	63
7.1	Primární a sekundární literatura	63
7.2	Internetové odkazy	65
8.	Přílohy	67
8.1	Konverzace s Evou Gorgolovou	67
8.2	Odpovědi notáře	68
8.3	Dotazník překladačským agenturám	72

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
JTP	Jednota tlumočnicků a překladatelů
KST ČR	Komora soudních tlumočnicků České republiky
RF	Ruská federace
ГК	Гражданский кодекс Российской Федерации (Občanský zákoník)
ГПК	Гражданско-процессуальный кодекс Российской Федерации (Občanský soudní řád Ruské Federace)
ОУПС	Органы управления правоохранительной системой (orgány řízení systému trestního řízení)
СПО	Судебно-переводческие организации (soudněpřekladatelské organizace)
УК	Уголовный кодекс Российской Федерации (Trestní zákoník Ruské federace)
УПК	Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации (Trestní řád Ruské federace)

Úvod

V současném globalizovaném světě, v němž jsou všechny země na sobě více či méně závislé, dochází ke stále výraznější politické a hospodářské spolupráci, migraci osob a pracovních sil. Tento fenomén přináší výzvy v nejrůznějších komunikačních situacích, a to především v zemích, které zaznamenávají vysokou míru migrace – mezi ně řadíme i Rusko. Narůstá tedy poptávka po kvalitních překladatelských a tlumočnických službách nejen v komerční, ale i administrativní a právní sféře (především v soudní oblasti). Předmětem předkládané diplomové práce je problematika zmíněných služeb pro soudní praxi v Rusku s přihlédnutím ke stavu v České republice. Situace v Rusku je v tomto ohledu, porovnáme-li ji například s členskými zeměmi Evropské unie, naprosto specifická, neboť zde dosud nebyl zřízen institut soudního překladatele/tlumočnicka, jenž je v západních zemích včetně Česka přibírán k soudním řízením nebo předběžným vyšetřováním a jehož razítko pod překladem je respektováno jako autorita ve věcech oficiálních překladů.

Absence institutu soudního překladatele/tlumočnicka zapříčiňuje řadu problémů, jde o otázky týkající se např. přibírání k soudnímu řízení, úrovně jazykových znalostí a právního povědomí či jeho právního postavení coby účastníka soudního řízení. Profesionálové z řad překladatelské a tlumočnické obce i právní odborníci se již několik let marně dovolávají zavedení statusu soudního tlumočnicka po vzoru západoevropských zemí. Volají tak po vyšší kvalitě překladů i tlumočnických úkonů, včetně právní ochrany a soudního překladatele/tlumočnicka. I přes tyto hlasy předních specialistů na danou problematiku nebyly ze strany ruské vlády doposud přijaty kroky, které by v ruské legislativě zakotvily právní status soudního překladatele/tlumočnicka.

Problematice soudního překladu a tlumočení se v Rusku věnuje úzce specializovaný okruh translatologů, právních expertů a profesionálních překladatelů a tlumočnicků. Vůdčím subjektem, který prosazuje založení institutu soudního překladatele/tlumočnicka, je *Svaz překladatelů Ruska*¹ (*Союз переводчиков России*), jehož předseda L. O. Gurevič již několik let hájí zájmy všech překladatelů a tlumočnicků v Rusku.

Diplomová práce má teoreticko-empirický charakter, úvod přináší odůvodnění volby tématu a jeho relevance, popisuje současný stav a nastiňuje strukturu práce. Cílem práce je popsat situaci týkající se postavení a právního ukotvení překladatele/tlumočnicka pro soudní praxi v Ruské federaci s přihlédnutím ke stavu v ČR. Je třeba zdůraznit, že uvedené téma nebylo doposud v českém prostředí zpracováno prostřednictvím žádné závěrečné kvalifikační

¹ Není-li uvedeno v textu jinak, názvy organizací, institucí, zákonů, zákoníků atd. jsou překladem autora diplomové práce.

práce, toto bádání tedy navazuje pouze na otázky zpracovávané dílčím způsobem v předchozím výzkumu (Vinnikov 2012, Muratova 2006) a přispívá k zaplnění bílého místa v české translatologické krajině, pro niž bude přínosné a inovativní, neboť představuje pilotní studii, na kterou mohou v budoucnu navázat další projekty.

Jako hlavní metodologické nástroje výzkumu byly použity: (1) kritická analýza diskursu, jež vychází převážně z ruské legislativy platné k datu zpracování této práce, dále čerpá z odborných článků publikovaných v předních právních periodikách, prací ruských lingvistů a translatologů; (2) dotazníkové šetření na základě dotazníků rozeslaných překladatelským agenturám působících na ruském trhu, které také přihlíží k výpovědím týkajících se poskytování překladatelských a tlumočnických služeb soudním orgánům (prostřednictvím emailové korespondence).

První kapitola nastiňuje historický vývoj tlumočnické a překladatelské profese ve státní sféře na území dnešního Ruska a stručně komentuje situaci v českém prostředí.

Druhá kapitola popisuje postavení překladatele/tlumočnicka v soudním řízení a vymezuje tento pojem pro účely této diplomové práce. Zabývá se stručně jazykovou situací v Rusku a dále se již plně věnuje právním postavením překladatele/tlumočnicka v soudním řízení, studuje např. procesní práva překladatelů/tlumočnicků či jejich delikttní způsobilost během soudního řízení. Také vysvětluje, jak probíhá přibírání k soudnímu řízení a neopomíjí ani tarify za překladatelské a tlumočnické služby nebo projekt *Jednotného státního registru soudních tlumočnicků* (*Единый государственный реестр судебных переводчиков*).

Třetí kapitola zpracovává téma notářů a zákonu o notářích. Detailně zkoumá status, práva a povinnosti notáře a představuje, jak probíhá ověřování překladu notářem (rozdíl mezi překlady zhotovenými a ověřenými notářem a překlady zhotovenými překladatelem a ověřenými notářem), jaké dokumenty ověřují notáři (zmiňuje např. superlegalizaci a apostilu), a neopomíjí ani skutečnost, že notář má právo odmítnout ověřit podpis překladatele a jeho překlad. Obsahuje také zmínku o výši finanční odměny za ověření překladu nebo o formě notářsky ověřeného překladu. Zabývá se rovněž i skutečností, jak upravit právní vztah mezi notářem a překladatelem.

Čtvrtá kapitola je věnována roli překladatelských agentur při přibírání překladatelů/tlumočnicků k soudnímu řízení. Nejprve zmiňuje subjekty, které soudům zajišťují překladatelské/tlumočnické služby, a také vysvětluje rozpor v jednotlivých zákonech. Dále detailně analyzuje soudněpřekladatelské organizace, orgány řízení systému trestního řízení a samotné překladatelské agentury.

Pátá kapitola pak vyzdvihuje důležitost kvalitního vzdělání a přípravy překladatelů/tlumočnicků pro soudní praxi. Prezentuje systém vzdělání a přípravy v Rusku a pro srovnání či inspiraci nabízí pohled na situaci v České republice, tj. odborné podmínky pro jmenování tlumočnickem pro soudní praxi v ČR nebo různé formy doplňkových kurzů pro překladatele/tlumočnický.

Závěr shrnuje a komentuje zjištěné výsledky a nastiňuje směry dalšího výzkumu vycházejícího z předkládané práce. České bádání v této oblasti by tak v budoucnu mohlo významně přispět do širšího mezinárodního kontextu zkoumání soudního překlada a tlumočení.

1. Vývoj překladatelských/tlumočnických služeb na ruském území

Mnohé práce a publikace věnované dějinám překladu popisují, k jakému vývoji došlo v oblasti překladu a tlumočení od dob Kyjevské Rusi až po moderní dějiny Ruska. Ve většině případů je pozornost věnována překladům náboženských knih a spisů, jednotlivým překladatelským směrům a školám v různých epochách a konkrétním velikanům překladatelského umění. Je obtížné získat informace týkající se překladatelů/tlumočnicků, kteří pracovali pro „státní“ aparát, neboť doposud nebyla sepsána žádná publikace, jež by souvisle informovala o historickém vývoji překládání/tlumočení na ruském území. Z tohoto důvodu na sebe události zmiňované v této kapitole plynule nenavazují a časový rozdíl může činit i několik století.

Za první zmínku o potřebě překladatelů/tlumočnicků pro státní služby lze považovat nařízení cara Ivana Hrozného, ve kterém se, v rámci tzv. *Posolského prikazu*² (*Посольский приказ*), navrhuje vytvořit skupinu překladatelů/tlumočnicků³ (ta v oné době čítala asi 30 členů a polovina z nich byla vyslána na studia do zahraničí).⁴ Za vlády Petra I. Velikého a Kateřiny II. se na přípravu překladatelů/tlumočnicků kladl velký důraz. I oni se vzdělávali mimo svou vlast a každý takový překladatel/tlumočnick pracující pro stát musel Kateřině II. složit přísahu.⁵

Až do doby vlády Alexandra II. Nikolajeviče nejsou známy žádné záznamy o překladatelích/tlumočnicích pracujících pro soudy. Teprve v roce 1875 byla dle *Ustanovujícího soudního výnosu* (*Учредительный судебный указ*) při některých soudech zavedena funkce *přísežného překladatele/tlumočníka* (*присяжный переводчик*). Jednalo se o soudy v Orenburgu, Troicku, Astrachani a v oblasti dnešního Pobaltí. Tito přísežní překladatelé a tlumočníci měli za úkol zhotovovat a ověřovat překlady dokumentů a jiných listin z cizích jazyků do ruštiny a naopak, pokud je o to požádaly soudy nebo vládní orgány. Obracet se na ně mohly i soukromé osoby. Do funkce přísežného překladatele/tlumočníka byli jmenováni ministrem spravedlnosti, do jehož rukou skládali slib. Zbavit je jejich funkce směl opět pouze ministr spravedlnosti. Byli považováni za státní úředníky, neměli však právo získat hodnosti a neměli nárok ani na penzi. Funkce přísežného překladatele/tlumočníka se

² Pojmenování „prikaz“ v 16. a 17. století označovalo ústřední úřady carské správy; ŠVANKMAJER, Milan. *Dějiny Ruska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996, s. 43. ISBN 80-7106-128X

³ Za panování cara Ivana Hrozného se překladatelům/tlumočnickům říkalo *толмачи*. *Толмач* = Устар. Переводчик (обычно посредник в беседе, разговоре) URL: Dostupné z: <<http://gramota.ru/slovari/dic/?word=%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BC%D0%B0%D1%87&all=x>> [cit. 2016-07-15].

⁴ KUČER, Natal'ja. *Perevod ne važen. Liš' by den'gi pereveli*. [online]. c2008. [cit. 2016-07-15]. Dostupné z: <<http://transforum.webtalk.ru/viewtopic.php?id=2>>

⁵ Tamtéž

směla slučovat pouze s funkcí notáře. Odměna přísežným překladatelům/tlumočnickům náležela na základě sazby, kterou stanovil ministr spravedlnosti, v případě vykonání překladatelských/tlumočnických služeb soukromým osobám byla odměna sjednána dohodou.⁶

Dne 19. listopadu 1926 vydal Celoruský ústřední výkonný výbor usnesení *O schválení ustanovení o soudnictví RSFSR (Об утверждении положения о судоустройстве Р.С.Ф.С.Р.)*. Hlava XV tohoto usnesení je věnována soudním překladatelům/tlumočnickům (*судебные переводчики*). Ti byli jmenováni předsedou gubernských soudů, kde byli také činní. Soudním překladatelem/tlumočnickem mohla být jmenována osoba, která nebyla odsouzena, měla právo volit a složila zkoušku prověřující její znalosti cizího nebo místního jazyka. Soudní překladatel/tlumočnick nesměl v sovětské justici vykonávat žádnou jinou funkci, kromě profese notářské.⁷ Úlohou soudního překladatele/tlumočníka dle výše uvedeného usnesení bylo: „a) vyhotovení a ověření správnosti překladu aktů, dokumentů a jiných listin z ruštiny do jiných jazyků a obráceně, b) potvrzení věrnosti kopie, aktů, dokumentů a jiných listin sepsaných v cizím nebo místním jazyce.“⁸ Zajímavé je, že soudní překladatelé/tlumočníci byli jmenováni pouze u těch gubernských soudů, kde byla potřeba jejich služeb; o jaké soudy se jedná, však výše zmíněné usnesení neuvádí.

Sovětský svaz přijal dne 22. 11. 1976 na 19. generální zasedání UNESCO v Nairobi *Doporučení o právní ochraně překladatelů a překladů a o praktických prostředcích pro zlepšení postavení překladatelů (Рекомендация ЮНЕСКО о юридической охране прав переводчиков и переводов и практических средствах по улучшению положения переводчиков)*, dále jen *Doporučení z Nairobi*. Jak uvádí *Jednota tlumočnicků a překladatelů České republiky* (dále jen *JTP*), „jde o první dokument zveřejněný mezinárodní organizací, který osvětluje profesi překladatele a předkládá národům všech zemí hlavní úskalí této profese. Text doporučení soustřeďuje svou pozornost na stav, který naléhavě vyžaduje nápravu – nejen v zájmu překladatelské profese, ale také v zájmu mezinárodního porozumění, šíření kultury a podpory vědy, technického pokroku a hospodářského růstu.“⁹ Tento dokument

⁶ KUČER, Natal'ja. *Perevod ne važen. Liš' by den' gipereveli*. [online]. c2008. [cit. 2016-07-15]. Dostupné z: <<http://transforum.webtalk.ru/viewtopic.php?id=2>>

⁷ Tamtéž

⁸ [...] а) изготовление и удостоверение верности перевода с русского языка на другие и обратно актов, документов и других бумаг и б) засвидетельствование верности копий, актов, документов и других бумаг, написанных на иностранных и местных языках; Глава 15 §105 usnesení *Об утверждении положения о судоустройстве Р.С.Ф.С.Р.* URL: Dostupné z: <http://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_3125.htm> [cit. 2016-07-18].

⁹ Doporučení z Nairobi (1976) URL: Dostupné z: <http://www.jtpunion.org/spip/article.php3?id_article=192> [cit. 2016-07-18]

se sice přímo netýká překladů/tlumočení pro soudní praxi, nicméně v tehdejší době to byl první dokument upravující mezinárodní právní status překladatele/tlumočnicka.¹⁰

V roce 1992 Ruská federace (dále jen RF) podepsala Haagskou konvenci z roku 1961, která mezi jejími signatáři usnadňovala proces uznávání oficiálních dokumentů a listin prostřednictvím apostily. Mnohem jednodušší proces uznávání oficiálních dokumentů byl stanoven Minskou úmluvou z roku 1993 (*Минская конвенция*), kterou podepsala většina zemí bývalého Sovětského svazu (kromě Estonska, Lotyšska a Litvy). Signatářské země této konvence si své oficiální dokumenty uznávají bez jakéhokoliv ověření.¹¹

1.1 Situace v České republice

Prvními překladateli/tlumočníky pracujícími pro státní aparát na našem území byli tzv. Sprachknaben („jazykový chlapec“). Jejich vzdělávání nařídila rakouská císařovna Marie Terezie. Sprachknaben většinou pro Rakousko-Uhersko zprostředkovávali komunikaci s Osmanskou říší.¹² Za první právní úpravu o soudních tlumočnicích lze považovat Dvorský dekret č. 109/1835 sb. z. s. o soudních tlumočnicích ze dne 22. prosince 1835. Vznikem Československa v roce 1918 zůstaly v platnosti dosavadní říšské zákony.¹³ V období protektorátu Čech a Moravy bylo dne 24. dubna 1940 vydáno Nařízení o právním postavení židů v protektorátě, které v § 4 b. 9 stanovuje, že židé nemohou vykonávat žádnou funkci v soudnictví, tedy nesmí zastávat funkci přísežného tlumočnicka.¹⁴ V poválečné době byl roku 1949 vydán zákon č. 167/1949 Sb., o stálých přísežných znalcích a tlumočnicích. Přísežní tlumočníci byli jmenováni krajskými soudy, ale na jmenování neměli nárok. Každý pátý rok byly schopnosti přísežného tlumočnicka prověřovány. Soud mohl přísežného tlumočnicka oprávnit k ověřování opisů listin napsaných v cizím jazyce.¹⁵ V roce 1959 proběhla další novelizace zákona o tlumočnicích, který nahradil dodnes platný zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnicích. V roce 1996 byla zřízena Komora soudních tlumočnicků České republiky (dále jen KST ČR). Historický vývoj překladu/tlumočení pro státní služby v českém

¹⁰ LARIN, Aleksandr Aleksandrovič. *Pravovoe regulirovanije dejatel'nosti perevodčikov* [online]. c2012, [cit. 2015-06-13]. Dostupné z: <<http://www.alba-translating.ru/index.php/ru/articles/legal-translators/502-larin2012.html>>.

¹¹ KIC, A. *Otsustvije instituta prisjažnych perevodčikov v Rossii poroždajet konflikty* [online]. [cit. 2015-06-13]. Dostupné z: <<http://www.center-bereg.ru/j1858.html>>.

¹² DOUŠOVÁ, Lucie. *Současný stav soudního tlumočení v České republice*. Praha: Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Ústav translatologie, 2012. 124 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Zuzana Jettmarová, M.A., M.Sc., Ph.D. [online]. [2016-06-19] Dostupné z: <<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/109542/?lang=en>>

¹³ Tamtéž

¹⁴ URL: Dostupné z: <<http://slideplayer.cz/slide/3296855/>> [cit. 2016-07-18]

¹⁵ Tamtéž

prostředí detailně zpracovává diplomová práce *Současný stav soudního tlumočení v České republice* (2012), jejíž autorkou je Lucie Doušová.

2. Překladatel a tlumočník v soudním řízení

Tato kapitola se soustředí na roli překladatele/tlumočníka v soudním řízení. Zaměřuje se nejprve na vymezení tohoto pojmu, dále pak charakterizuje jazykovou situaci v ruském prostředí a poté se již plně věnuje právnímu postavení překladatele/tlumočníka¹⁶ a jeho přibírání k soudnímu řízení. Zmiňuje rovněž vznik unikátního projektu Jednotného státního registru soudních tlumočnicků.

2.1 Vymezení pojmu soudní tlumočník

Pro účely této diplomové práce je třeba si nejprve vymežit pojem *soudní tlumočník*. Toto označení není právně zakotveno ani v české ani v ruské legislativě. Ruská ústava, zákony i jiné akty a dokumenty právní povahy nepoužívají termín *soudní tlumočník* (*судебный переводчик*), ale všeobecné pojmenování *překladatel* (*переводчик*). Pro česká slova *překladatel* a *tlumočník* neexistují v ruštině stejné jednoslovné ekvivalenty a slovo *переводчик* se používá pro obě profese. Je-li potřeba *překladatele/překlad* a *tlumočnicka/tlumočení* odlišit, klade se před slovo *переводчик* nebo *перевод* adjektiva *письменный* (*písemný*) a *устный* (*ústní*), tedy *письменный переводчик/перевод* (*překladatel/překlad*) a *устный переводчик/перевод* (*tlumočník/tlumočení*). Nicméně ruské zákony považují pouze termín *переводчик*, a proto tedy není vždy zcela zřejmé, zda jde o překladatele nebo tlumočníka.

Ani v České republice se *soudní tlumočník* oficiálně takto nenazývá, ač je tento termín mezi veřejností hojně využíván. Práva a povinnosti *soudního tlumočnicka* upravuje *zákon č. 36/1967 Sb. o znalcích a tlumočnících* ze dne 6. dubna 1967, avšak, jak je patrné ze samotného názvu zákona, hovoří o něm pouze jako o tlumočnickovi. V České republice tak nastala situace, kdy se pod pojmem *tlumočník* rozumí i *překladatel*, tudíž tento zákon uvádí, že „tlumočník provede písemný úkon“ nebo že odměna za „ústní překlad“ činí danou částku. Podle slov Evy Gorgolové (2016)¹⁷, předsedkyně KST ČR, usiluje KST ČR již dlouhou dobu o to, aby tlumočníci neměli společný zákon se znalci a aby se nový zákon nazýval o soudních překladatelích a tlumočnících, tedy aby se rozlišovalo mezi překladateli a tlumočnickými a aby v názvu zákona bylo uvedeno adjektivum *soudní*. Návrh zákona je v době vzniku této diplomové práce v připomínkovacím řízení a čeká se na jeho schválení.

¹⁶Pod pojmem *překladatel/tlumočník* autor této diplomové práce má na mysli i *překladatelky/tlumočnice*, pro větší přehlednost a srozumitelnost však *překladatele/tlumočnicka* uvádí pouze v mužském rodě.

¹⁷ Z korespondence dne 16. 7. 2016

Na základě výše uvedených argumentů autor této diplomové práce zvolil pojem *překladaatel/tlumočník*, který bude používat místo výrazu *soudní tlumočník*.

2.2 Jazyková situace v Ruské federaci

RF je z hlediska rozlohy největší zemí na světě, která se rozprostírá od Evropy až po Asii, a tudíž je považována za mnohonárodnostní stát. Administrativně je členěna do 85 subjektů.¹⁸ Z administrativně-jazykového hlediska mají zvláštní postavení federální republiky, jichž je na území Ruska dvacet dva. Vyznačují se nejvyšším stupněm autonomie, disponují vlastní ústavou, prezidentem, parlamentem, smějí vydávat vlastní zákony a ustanovit si úřední jazyky. Ruština je oficiálním jazykem na celém území RF, některé další jazyky mají status úředního jazyka pouze na území republik.¹⁹ Ve styku se státními orgány, institucemi a úřady místní samosprávy zaručuje ústava občanům těchto republik rovnocenné používání ruštiny a vlastního úředního jazyka.²⁰

Ruská ústava zajišťuje všem národům právo na zachování jejich rodného jazyka a vytvoření podmínek pro jeho studium a rozvoj.²¹ Z předešlého ustanovení vyplývá, že i národy, jež nemají status republiky, a tudíž ani právo zvolit si vedle ruštiny jiný úřední jazyk, mohou svůj jazyk používat. Tato skutečnost se týká především oblastí, které mají administrativní status autonomních okruhů a krajů. Autonomní okruhy jsou převážně osídleny etnicky neruským obyvatelstvem, jejich populace však čítá málo obyvatel a nacházejí se většinou v odlehlých oblastech RF. Podle aktuálního členění jsou součástí RF čtyři autonomní okruhy: Čukotský, Chantymansijský, Jamalo-něnecký a Něnecký. Kraje se rozprostírají převážně na odlehlejších územích obývaných ruským etnikem a celkem je jich devět: kraj Altajský, Chabarovský, Kamčatský, Krasnodarský, Krasnojarský, Permský, Přímořský, Stavropolský a Zabajkalský. Jelikož jsou tyto národy etnicky, kulturně a z velké části

¹⁸ O republiku Krym a město federálního významu Sevastopol je dosud veden mezinárodní územní spor mezi Ruskou federací a Ukrajinou. Dne 18. března 2014 byla podepsána smlouva o přidružení Krymské republiky k Ruské federaci, ale Ukrajina tento krok považuje za protiústavní a odtrhnutí regionu neuznává – stejně jako většina zemí.

¹⁹ Oficiální status úředního jazyka v rámci území federálních republik má téměř 36 jazyků, např. altajština, baškirština, čečenština, ingušština, jakutština aj.

²⁰ Článek 68 odst. 2 Ústavy Ruské federace: „Республики в праве устанавливать свои государственные языки. В органах государственной власти, органах местного самоуправления государственных учреждениях республик они употребляются наряду с государственным языком Российской Федерации.“ [online]. c1993, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://www.zakonrf.info/konstitucia/68/>>.

²¹ Článek 68 odst. 3 Ústavy Ruské federace: Российская Федерация гарантирует всем ее народам право на сохранение родного языка, создание условий для его изучения и развития . [online]. c1993, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://www.zakonrf.info/konstitucia/68/>>.

i nábožensky odlišné od ruské kultury, vydávají parlamenty těchto subjektů zvláštní ustanovení a zákony, jimiž zaručují na svém území svůj národní jazyk jako úřední.

Výskyt takového množství jazyků se statutem úředního jazyka pak logicky vyvolává potřebu překladů a tlumočení při styku občanů s oficiálními jazyky, a to na nejrozličnějších úrovních. V případě Ruska je zcela zásadním faktorem skutečnost, že na jeho území žije velké procento obyvatelstva z bývalých republik Sovětského svazu, a proto se v případě soudních a policejních jednáních spektrum jazyků, pro něž bude třeba nalézt překladatele a tlumočníky, rozrůstá.

2.3 Právní postavení překladatele/tlumočníka v soudním řízení

Tato podkapitola diplomové práce shrnuje, jak napovídá samotný název, právní postavení překladatele/tlumočníka v soudním řízení. Zaměřuje se na právní subjektivitu překladatele/tlumočníka v různých typech řízení (např. trestní či občanskosprávní) i na jeho deliktní způsobilost.

2.3.1 Procesní práva překladatelů/tlumočníků

Ústava RF z roku 1993 zajišťuje všem občanům, kteří nehovoří či nemají dostatečnou znalost ruského jazyka, právo obracet se na státní úřady a instituce v jejich mateřském jazyce. V takových případech je legislativně ošetřeno přibírání překladatele/tlumočníka k soudnímu řízení, jenž zajišťuje bezproblémový průběh celého souboru procesních funkcí a úkonů soudního řízení.²² Na překladatele/tlumočníka není z pohledu legislativy nahlíženo jako na „technické opatření“, nýbrž jako na mediátora, který občanům zajišťuje právo dorozumívat se během soudního řízení v jejich rodném jazyce.²³

2.3.1.1 Právní subjektivita překladatele/tlumočníka v trestním řízení

V souladu s čl. 59 *Trestního řádu Ruské federace (Уголовно-процессуального закона Российской Федерации, dále jen УПК)*²⁴ se překladatel/tlumočník považuje za osobu odlišnou od účastníků řízení, jež dostatečně ovládá daný jazyk na úrovni, která je nezbytná

²²LARIN, Aleksandr Aleksandrovič. *Pravovoe regulirovanije dejatel'nosti perevodčikov* [online]. c2012, [cit. 2015-06-13]. Dostupné z: <<http://www.alba-translating.ru/index.php/ru/articles/legal-translators/502-larin2012.html>>.

²³Tamtéž

²⁴Není zcela obvyklé používat v česky psaných diplomových pracích zkratky pro názvy v ruské cyrilici, autor diplomové práce se však domnívá, že tento způsob je jednodušší a přehlednější, než kdyby vytvářel zkratky počestěné. Z tohoto důvodu jsou nadále zkratky názvů zákoníků psány ruskou cyrilicí.

pro překlad či tlumočení, a byla jmenována vyšetřovatelem, státní zástupcem nebo soudem.²⁵ Dle Larina (2012) je však výše uvedená definice překladatele/tlumočnicka právně nepřesná, protože v ideálním případě by měla zahrnovat, že překladatel/tlumočnick dostatečně ovládá dva jazyky, tj. jazyk, v němž soudní řízení probíhá, a jazyk, jímž hovoří osoba využívající služeb překladatele/tlumočnicka.²⁶ Schopnost vyjadřovat se nejméně ve dvou jazycích je však pouze jen jedním z několika požadavků, které by měl překladatel/tlumočnick splňovat, dále pak musí znát potřebnou odbornou terminologii (nejen právní, ale např. i soudní lékařské expertízy). Dosud však v Rusku ani legislativa, ani soudy nevypracovaly jasná kritéria hodnotící úroveň profesionální přípravy překladatelů/tlumočnicků, nehledě na skutečnost, že neexistuje ani pevně definovaný, zákonem stanovený řád týkající se přibírání překladatelů/tlumočnicků k soudním řízením.²⁷

2.3.1.2 Právní subjektivita překladatele/tlumočnicka v občanskosprávním řízení

Na rozdíl od *УПК* (čl. 59) *Общественный судный ряд Русской федерации* (*Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации*, dále jen *ГПК*) nedefinuje překladatele/tlumočnicka jako samostatného účastníka procesních právních vztahů, jehož právní postavení by během soudního řízení reguloval samostatný článek daného zákoníku.²⁸ Právní subjektivita překladatele/tlumočnicka v občanském soudním řízení v Rusku nebyla dosud v občanskosprávním řádu stanovena ani ukotvena.

Článek 34 *ГПК* nezahrnuje překladatele/tlumočnicka do seznamu osob účastnících se soudního řízení.²⁹ Z obsahu tohoto článku *ГПК* vyplývá, že překladatel/tlumočnick se neřadí mezi osoby účastnící se soudního řízení ani mezi zástupce jedné ze soudících se stran, nýbrž je kategorizován jakožto subjekt soudního řízení, jehož účast na soudním řízení slouží zájmům procesního řízení a plní celou řadu principů procesního řádu – princip jazyka

²⁵LARIN, Aleksandr Aleksandrovič. *Pravovoje regulirovanije dejatel'nosti perevodčikov* [online]. c2012, [cit. 2015-06-13]. Dostupné z: <<http://www.alba-translating.ru/index.php/ru/articles/legal-translators/502-larin2012.html>>.

²⁶Tamtéž

²⁷Tamtéž

²⁸KUZNECOV, Oleg Jur'jevič. *Pravosub'ektivnost' perevodčika v graždanskom sudoproizvodstve i porjadok jeho priobretenija* [online]. 2007 [cit. 2015-06-13] Dostupné z: <http://www.juristlib.ru/book_3319.html>.

²⁹Článek 34 *ГПК*: „Лицами, участвующими в деле, являются стороны, третьи лица, прокурор, лица, обращающиеся в суд за защитой прав, свобод и законных интересов других лиц или вступающие в процесс в целях дачи заключения по основаниям, предусмотренным статьями 4, 46 и 47 настоящего Кодекса, заявители и другие заинтересованные лица по делу особого производства.“ [online]. c1993, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://www.zakonrf.info/gpk/34/>>.

občanského soudního řízení (čl. 9 *ГПК*), princip otevřenosti soudního řízení (čl. 10 *ГПК*) a princip rovnosti stran soudního sporu (čl. 12 *ГПК*).³⁰

Ačkoliv se v ustanoveních *ГПК* objevuje slovo *пекладатель/тлumočник* asi 33krát, v žádném z výskytů nenajdeme jeho právní definici, což má za následek, že překladatel/tlumočnick je nucen vykonávat svou právní způsobilost, aniž by byla určitým zákonem stanovena.³¹

Dle čl. 19 Ústavy RF nesmí být právní způsobilost překladatele/tlumočnicka omezena na základě pohlaví, věku, rasy a národní či náboženské příslušnosti.³² Překladatelem/tlumočnickem se může stát pouze osoba, která je podle právních ustanovení RF plnoletá a právně způsobilá, přičemž těchto práv nabývá dnem svých osmnáctých narozenin. Neméně důležitou podmínkou pro vykonávání překladatelských/tlumočnických úkonů je překladatelova/tlumočnickova subjektivní nestrannost vůči účastníkům soudního řízení a osobní nezainteresovanost na výsledku případu. V opačném případě může být překladatel/tlumočnick soudem odvolán na základě ustanovení článku 16 a 18 *ГПК*.³³

Jelikož *ГПК* vylučuje překladatele/tlumočnicka ze skupiny „osob účastnících se soudního řízení“, jeho zvláštní právní způsobilost je stanovena jako soubor práv a povinností, jež se odvolávají na čl. 162 odst. 2) a 3) a s nimiž jej soudce seznámí před zahájením soudního řízení. Kuzněcov (2007) uvádí, že právní způsobilost překladatele/tlumočnicka se výrazně liší od procesních práv a povinností uvedených v čl. 35 *ГПК*.

Výše uvedené odstavce čl. 162 *ГПК* také vyjmenovávají seznam práv překladatele/tlumočnicka během soudního řízení:

- a) klást účastníkům soudního řízení otázky pro upřesnění tlumočení,
- b) seznámit se se záznamem ze soudního zasedání nebo z jednotlivých procesních jednání,
- c) zanášet poznámky týkající se správnosti překladu, jež se ze zákona musí zapisovat do záznamu ze soudního řízení.

³⁰KUZNECOV, Oleg Jur'jevič. *Pravosub'ektivnost' perevodčika v graždanskom sudoproizvodstve i porjadok jeho priobretenija* [online]. 2007 [cit. 2015-06-13] Dostupné z: <http://www.juristlib.ru/book_3319.html>.

³¹Tamtéž

³²Článek 19 odst. 2 Ústavy RF: „2. Государство гарантирует равенство прав и свобод человека и гражданина независимо от пола, расы, национальности, языка, происхождения, имущественного и должностного положения, места жительства, отношения к религии, убеждений, принадлежности к общественным объединениям, а также других обстоятельств. Запрещаются любые формы ограничения прав граждан по признакам социальной, расовой, национальной, языковой или религиозной принадлежности.“ [online]. c 1993, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://www.zakonrf.info/konstitucia/19/>>.

³³KUZNECOV, Oleg Jur'jevič. *Pravosub'ektivnost' perevodčika v graždanskom sudoproizvodstve i porjadok jeho priobretenija* [online]. 2007 [cit. 2015-06-13] Dostupné z: <http://www.juristlib.ru/book_3319.html>.

Další práva překladatele/tlumočnicka během soudního řízení jsou obsažena v jiných článcích *ГПК*:

- d) odmítnout se účastnit soudního řízení nebo (čl. 19 *ГПК*),
- e) žádat úhradu nákladů za cestu a pobyt vzniklých v souvislosti s dostavením se k soudnímu řízení (čl. 95 *ГПК*)
- f) žádat odměnu za prokázané služby z odpovídajících prostředků federálního nebo regionálního rozpočtu.³⁴

Srovnáme-li analogická ustanovení v čl. 59 *ВПК*, dojdeme k závěru, že práva překladatele/tlumočnicka jsou v *ГПК* částečně omezena, především zde není zahrnuto právo podat stížnost na jednání nebo nečinnost soudu.³⁵ Na základě této skutečnosti lze konstatovat, že práva a povinnosti překladatele/tlumočnicka během občanského soudního řízení jsou v Rusku méně formalizovaná v porovnání s řízením trestním.

Výše byla citována především práva překladatelů/tlumočnicků ukotvená v *ВПК* a *ГПК*, nicméně, jak uvádí Kuzněcov (2007), na překladatele/tlumočnicka se mohou vztahovat i povinnosti jiných právních normativních aktů, např. *Pokyn k administrativním úkonům v orgánech a institucích státního zastupitelství Ruské federace (Инструкция по делопроизводству в органах и учреждениях прокуратуры Российской Федерации, dále jen Pokyn)*, konkrétně paragraf 8.5, jenž, stručně řečeno, po překladateli vyžaduje v překládaném textu vyznačit všechny vady jako opravy, škrty, připsaný text mezi řádky, dále poukázat na nekoherentní věty, nedokončené výpovědi nebo dokonce na idiomatické fráze, socio-kulturní informace spjaté s oblékáním, tradicemi, jinými měrnými jednotkami atd. Na základě posledního požadavku implicitně vyplývá, že překladatel je v případě potřeby povinen napsat komentář vysvětlující význam cizojazyčných lexémů a socio-kulturních reálií. Nicméně podle čl. 162 *ГПК* překladateli/tlumočnickovi nepřisluší komentovat ani označovat vady v textu. Požadavky na korekci textu vyplývající z *Pokynu* tedy nejsou plně v souladu s ustanoveními *ГПК*, a tudíž by bylo třeba, aby došlo k jejich harmonizaci, např. přidáním odstavce do *ГПК*, který by tyto nároky na překladatele/tlumočnicka normativně upravoval, a nabyl tak imperativního charakteru.

³⁴KUZNECOV, Oleg Jur'jevič. *Pravosub'jektivnost' perevodčika v graždanskom sudoproizvodstve i porjadok jeho priobretenija* [online]. 2007 [cit. 2015-06-13] Dostupné z: <http://www.juristlib.ru/book_3319.html>.

³⁵Tamtéž

2.3.2 Deliktní způsobilost překladatelů/tlumočnicků během soudního řízení

Dalším elementem právní subjektivity je deliktní způsobilost, tedy způsobilost fyzické osoby nést odpovědnost za úkony spjaté s její statutární rolí individuálního právního subjektu. Překladatelů/tlumočnicků vystupujících v občanském soudním řízení se týkají především následující dvě pasáže čl. 162 *ГПК*:

- 1) stanovuje trestněprávní zodpovědnost za vědomě nesprávný překlad/tlumočení, v němž se odvolává na čl. 307 *Trestního zákoníku Ruské federace (Уголовной кодекс Российской Федерации, dále jen УК)* stanovující tresty pro tento delikt,
- 2) stanovuje správní zodpovědnost za odmítnutí svědomitého vykonání procesních povinností.³⁶

V souladu s čl. 162 *ГПК* je soud povinen překladatele před začátkem soudního řízení poučit o právech a povinnostech vyplývajících z jeho funkce a role v daném soudním řízení, za jejichž nedodržení nebo porušení bude nést trestní odpovědnost. Překladatel/tlumočnick poučení o svých právech a povinnostech podepíše, toto poučení je pak součástí materiálů soudního řízení. Svým podpisem překladatel/tlumočnick stvrzuje, že vzal na vědomí sankce za nesprávný překlad/tlumočení, jmenovitě pokutu ve výši 80 000 rublů nebo ve výši platu a jiného příjmu za dobu 6 měsíců či nucené práce ve výši 180 až 240 hodin anebo veřejně prospěšné práce v rozmezí 2 let nebo trest odnětí svobody ve výši tří měsíců. Zároveň si uvědomuje, že mu soud může vyčíslit pokutu ve výši 10 minimálních mezd za nedostavení se k soudu ze zjevně nezávažných příčin (čl. 162 a 168 *ГПК*).³⁷

Na základě výše uvedené deliktní způsobilosti překladatele/tlumočnicka a trestů, jež mu hrozí za neplnění úkonů vycházejících z *ГПК*, vyplývá, že „právní status překladatele/tlumočnicka v občanském soudním řízení předurčuje normativní ustanovení vztahující se pouze k jeho zvláštní deliktní způsobilosti“³⁸. Tato skutečnost by nevzbuzovala pozornost, jak sám Kuzněcov (2007) uvádí, pokud by se ve své struktuře právní subjektivity vztahovala i na jiné účastníky právních vztahů regulovaných *ГПК*.

Deliktní způsobilost překladatele/tlumočnicka v soudních procesech v Rusku je častým předmětem dlouhých debat mezi překladateli/tlumočnickými a právníky. Směrodatnými pro tuto debatu jsou paragrafy článku 307 *УК*, v němž jsou stanoveny sankce pro účastníky soudního

³⁶KUZNECOV, Oleg Jur'jevič. *Pravosub'ektivnost' perevodčika v graždanskom sudoproizvodstve i porjadok jego priobretenija* [online]. 2007 [cit. 2015-06-13] Dostupné z: <http://www.juristlib.ru/book_3319.html>.

³⁷ Tamtéž

³⁸[...] правовой статус в судопроизводстве по гражданским делам предусматривает нормативное установление для него отдельной специальной деликтоспособности [...] Тамtéž

řízení, kteří se dopustili záměrné chyby.³⁹ V případě překladatele/tlumočníka se v paragrafu 162 explicitně uvádí „*ведомě nesправный перевод/перелумочени*“ (*заведомо неправильный перевод*), na rozdíl od jiných účastníků soudního řízení, kteří mohou být dle stejného odstavce stíháni za „*ведомě лживую выповед*“ (*заведомо ложное показание*). Právě už samotná formulace *ведомě nesправный перевод/перелумочени* vyvolává nejasnosti. Jak může být překladateli/tlumočnickovi dokázán záměr nesprávně přeložit určitou pasáž výpovědi? Podle kterých kritérií je určován *несправный перевод*, jaká ustanovení se na něj vztahují a – v neposlední řadě – jaká osoba je kompetentní ve věci posuzování správnosti a nesprávnosti překladu? Na žádnou z těchto otázek neexistuje jasná odpověď, jelikož ani jeden článek *ГПК* a *УК* se tomuto fenoménu nevěnuje.

První úskalí v prokázání deliktu překladateli/tlumočnickovi ve *ведомě nesправném переводу/перелумочени* spočívá již v samotném záměru. *Ведомě несправный перевод/перелумочени* jakožto důvod vzniku trestní odpovědnosti vůči překladateli/tlumočnickovi není vždy možné během soudního řízení odhalit.⁴⁰ Sám Kuzněcov (2007) uvádí: „Po ukončení soudního řízení je prakticky nemožné dokázat, že jeho⁴¹ procesní činnost měla charakter zločinu, jelikož v souladu s nynějšími platnými normami relevantní legislativy nese za obsah protokolu soudního řízení odpovědnost bezprostředně soud a tajemník, nikoliv překladatel/tlumočník, ačkoliv právě jeho slova se do procesního dokumentu zanášejí.“⁴² Je tedy zřejmé, že reálně nelze překladateli/tlumočnickovi dokázat *ведомě несправный перевод/перелумочени*. Kuzněcov (ibid.) navrhuje umožnit překladateli/tlumočnickovi podepsat každý list protokolu soudního řízení, čímž by byla zvýšena jeho odpovědnost za kvalitu provedeného překladu/tlumočení. V opačném případě

³⁹ Článek 307 odst. 1 *УК РФ*: „Заведомо ложные показание свидетеля, потерпевшего либо заключение или показание эксперта, показание специалиста, а равно заведомо неправильный перевод в суде либо при производстве предварительного расследования –наказываются штрафом в размере до восьмидесяти тысяч рублей или в размере заработной платы или иного дохода осужденного за период до шести месяцев, либо обязательными работами на срок до четырехсот восьмидесяти часов, либо исправительными работами на срок до двух лет, либо арестом на срок до трех месяцев. [online]. c1993, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://www.zakonrf.info/uk/307/>>.

⁴⁰KUZNECOV, Oleg Jur'jevič. *Pravosub 'jektivnost' perevodčika v graždanskom sudoproizvodstve i porjadok jeho priobretenija* [online]. 2007 [cit. 2015-06-13] Dostupné z: <http://www.juristlib.ru/book_3319.html>.

⁴¹ Pozn. aut.: rozuměj překladatelova/tlumočnickova

⁴² KUZNECOV, Oleg Jur'jevič. *Pravosub 'jektivnost' perevodčika v graždanskom sudoproizvodstve i porjadok jeho priobretenija* [online]. 2007 [cit. 2015-06-13] Dostupné z: <http://www.juristlib.ru/book_3319.html>: После окончания заседания доказать, что его процессуальная деятельность имела характер преступного деяния, будет практически невозможно, поскольку в соответствии с действующими ныне нормами отраслевого законодательства ответственность за содержание протокола судебного заседания несут непосредственно судья и секретарь, но никак не переводчик, хотя именно его слова фиксируются в данном процессуальном документе.

bude mít soud jen málo hmatatelných důkazů k tomu, aby překladatele/tlumočníka pohnal k trestní odpovědnosti.⁴³

Druhým problémem vzbuzujícím nejasnosti je výraz *nesprávný překlad*. Neexistuje jasná formulace, která by vymezovala hranice správného a nesprávného překladu pro danou právní věc. I translologie se tomuto výrazu pro svou vágnost a neurčitost vyhýbá a volí mnohem komplexnější systém přijatelnosti a adekvátnosti.⁴⁴ Kuzněcov (2007) se sice snaží nabídnout praktické řešení ve formě podepisování protokolů soudního řízení (viz výše), nicméně se nijak nedotýká problematiky jmenování osob, jež by se k překladu/přetlumočení mohly kompetentně vyjádřit. Ruský právní systém nedisponuje žádným mechanismem pro kontrolu soudních překladů a tlumočení; kompetentního odborníka volí soudce sám pouze pro konkrétní případ. Otázkou zůstává, podle jakých kritérií soudce takového experta volí, neboť v Rusku zatím nebyl zřízen institut soudních překladatelů/tlumočnicků. Logicky se nabízí spolupráce se Svazem ruských překladatelů, jak již jeho předseda Leonid Ošerovič Gurevič navrhoval v případě notářsky ověřených překladů. Pokud by v rámci Svazu ruských překladatelů přece jen vznikla komise odborníků kompetentních pro posuzování nesprávnosti překladů/přetlumočení, došlo by prakticky k vytvoření kvaziinstitutu soudních překladatelů/tlumočnicků. Avšak i v tomto případě by se musely stanovit požadavky pro jmenování tímto odborníkem, jeho práva a povinnosti atd., což by nebylo možné bez úzké spolupráce s justicí.

2.4 Přibírání tlumočníka k soudnímu řízení

V předchozích kapitolách byla analyzována práva a postavení tlumočnicků během soudního řízení vyplývající z trestního a občanského řádu. Naproti tomu proces přibírání a jmenování tlumočníka pro dané soudní jednání je v právních ustanoveních RF formulováno vágně a příliš obecně, což bezpochyby nezvyšuje úroveň jeho právní subjektivity během soudního řízení. Jako příklad lze citovat bod 8 části 1 čl. 150 *ГПК*, jenž „povoluje otázku přibírání tlumočníka k soudnímu procesu“.⁴⁵ Dané ustanovení však žádným způsobem blíže neurčuje

⁴³ KUZNECOV, Oleg Jur'jevič. *Pravosub' jektivnost' perevodčika v graždanskom sudoproizvodstve i porjadok jeho priobretenija* [online]. 2007 [cit. 2015-06-13] Dostupné z: <http://www.juristlib.ru/book_3319.html>.

⁴⁴ TOURY, Gideon. *The Nature and Role of Norms in Translation*. In: *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins, 1995, 53-69

⁴⁵ Článek 150 odst. 1 par. 8 *ГПК*: „назначает экспертизу и эксперта для ее проведения, а также разрешает вопрос о привлечении к участию в процессе специалиста, переводчика; [online]. c1993, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://www.zakonrf.info/gpk/150/>>.

způsob přibrání tlumočnicka k soudnímu řízení ani to, jaké procesní dokumenty jsou k tomu zapotřebí.

Tlumočnick se nemůže účastnit soudního jednání, pokud není subjektem soudního řízení v dané věci, proto mu musí být tato právní subjektivita udělena ještě před zahájením soudního líčení. Jelikož v praxi ruského soudnictví neexistují certifikovaní soudní tlumočnicki, kteří jsou v Česku registrovaní u soudu a přibrání bez větších byrokratických obtíží k soudnímu jednání, je třeba jej k soudnímu řízení přibrat způsobem, jež stanovuje par. 1 čl. 113 *ГПК*: „[...] tlumočnicki se k soudnímu řízení přibrájí nebo jim je tato skutečnost oznamována na základě doporučeného dopisu nebo soudní obsílkou s vyrozuměním o doručení, telegramem, faxem nebo jinými komunikačními či doručovacími prostředky, jež jsou schopny zachytit soudní oznámení nebo výzvu a zaručí jejich dodání adresátovi“.⁴⁶ Jinými slovy, tlumočnick musí svůj procesní status získat ještě před ustanovením data, místa a času soudního řízení, kterého se má účastnit.⁴⁷ I přes všechna tato ustanovení není nikde ani zmínka o tom, kde takového tlumočnicka hledat a jaké požadavky musí splňovat (např. dosažené vzdělání, jazykové schopnosti atd.).

Další možností, jak tlumočnickovi udělit právní subjektivitu a odpovědnost v občanském soudním řízení, je předběžné soudní zasedání v rámci přípravy soudního sporu k soudnímu líčení. Každá ze stran účastnících se sporu může dle par. 1 čl. 162 *ГПК* navrhnout soudu jmenování tlumočnicka.⁴⁸

Kuzněcov (2007) několikrát upozorňuje na nedostatky v *ГПК* týkající se právní subjektivity tlumočnicka v soudním řízení a na negativní důsledky, jež z nich vyplývají. Dle Kuzněcova (ibid.) je pro institucionalizaci statusu tlumočnicka zapotřebí přijmout celou řadu opatření, jež by do zákonného procesu vnesla větší řád a transparentnost. Sám jich navrhuje pět:

1. Zainteresovaná strana nebo jiná osoba podá žádost o zajištění ústavního práva na svobodu vybrat si jazyk komunikace garantovaný čl. 26 Ústavy Ruské federace coby základu ustanovení principu jazyka občanskoprávního soudního řízení, jež garantuje účast tlumočnicka.
2. Zainteresovaná osoba nebo účastník soudního řízení podá soudu žádost o jmenování konkrétní osoby jako tlumočnicka.

⁴⁶Článek 150 odst. 1 *ГПК*: [...] переводчики извещаются или вызываются в суд заказным письмом с уведомлением о вручении, судебной повесткой с уведомлением о вручении, телефонограммой или телеграммой, пофаксимильной связи либо с использованием иных средств связи и доставки, обеспечивающих фиксирование судебного извещения или вызова и его вручение адресату; [online]. c1993, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://www.zakonrf.info/gpk/150/>>

⁴⁷KUZNECOV, Oleg Jur'jevič. *Pravosub 'jektivnost' perevodčika v graždanskom sudoproizvodstve i porjadok jeho priobretenija* [online]. 2007 [cit. 2015-06-13] Dostupné z: <http://www.juristlib.ru/book_3319.html>.

⁴⁸Tamtéž

3. Soud vynese ustanovení vycházející vstříc žádosti o přibrání tlumočnicka k danému soudnímu řízení ve věci jmenování dané osoby v určitém procesním řízení
4. Soud tlumočnicka, proti jeho podpisu v materiálech soudního sporu, upozorní na trestní odpovědnost za *vědomě nesprávné tlumočení*
5. Soud tlumočnicka upozorní na možnost použití donucovacích prostředků vůči jeho osobě v případě, že odmítne splnit své povinnosti, nedostaví se k soudu poté, co obdržel soudní obsílku, nebo řádně své povinnosti při soudním řízení neplnil.⁴⁹

Je zřejmé, že plnění všech výše uvedených procesních aktů vyžaduje přítomnost tlumočnicka u předběžného soudního zasedání a předpokládá, že tyto procesní akty budou následně právně ošetřeny a zaneseny v materiálech soudního řízení jako zvláštní dokument. Má-li být tlumočnick přítomen v občanskoprávním řízení, předsedající soudce vydá usnesení, v němž přibere k soudnímu řízení konkrétní osobu jako tlumočnicka, kterou pak následně zanesse do protokolu soudního zasedání. V tomto ohledu se procesní administrativa v občanském a trestním procesu zásadně liší.⁵⁰ Podle Kuzněcova (ibid.) je nezbytné lépe formulovat právní subjektivitu tlumočnicků při soudních řízeních, aby se zefektivnil proces přibrání tlumočnicků k soudním řízením a jejich práce během nich, čímž by se Rusko v této oblasti zařadilo mezi vyspělé demokratické země.

2.4.1 Praktické aspekty přibrání tlumočnicka k soudnímu řízení

Praxe se mnohdy diametrálně liší od teorie. Jinak tomu není ani ve sféře soudního tlumočení a překladu v Rusku. Ústava RF, včetně občanského a trestního zákoníku, deklaruje právo na komunikaci v rodném jazyce při styku s ruskými úředními orgány a stát je povinen zajistit adekvátní překladatelské či tlumočnické služby. Ve skutečnosti se však soudci a překladatelské agentury zajišťující překlady a tlumočení pro soudní praxi a administrativní styk setkávají s mnoha překážkami.

2.4.2 Ověření odborné způsobilosti k vykonávání soudního tlumočení

Již zmiňovaný článek 169 *VITK* ukládá povinnost ověřit ještě před zahájením vyšetřování, zda je daná osoba oprávněna k soudnímu tlumočení a zda má k vykonávání této činnosti patřičné zkušenosti.⁵¹ Nelze předpokládat, že vyšetřovatelé jsou znalí několika desítek jazyků, aby

⁴⁹ KUZNECOV, Oleg Jur'jevič. *Pravosub'jektivnost' perevodčika v graždanskom sudoproizvodstve i porjadok jeho priobretenija* [online]. 2007 [cit. 2015-06-13] Dostupné z: <http://www.juristlib.ru/book_3319.html>.

⁵⁰ Tamtéž

⁵¹ Článek 169 par. 2: „Перед началом следственного действия, в котором участвует переводчик, следователь удостоверяется в его компетентности и разъясняет переводчику его права и ответственность, предусмотренные статьей 59 настоящего Кодекса.“ [online]. c1993, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://www.zakonrf.info/upk/169/>>

sami mohli rozhodnout, zda je tlumočník pro daný jazyk kompetentní či nikoliv. Z tohoto důvodů některé orgány činné v trestním řízení vyžadují po překladatelských agenturách předložení diplomu, který dokazuje, že tlumočník je způsobilý k tlumočnickým úkonům⁵². Vinnikov, ředitel překladatelské a tlumočnické agentury *Otkrytyj mir (Открытый мир*⁵³) v Rostově na Donu se specializací na soudní překlady a tlumočení, však ještě poukazuje na další dva aspekty, na které zákon nepamatuje. V případě, že orgány činné v trestním řízení požádají o předložení diplomu, může se agentura, u níž překladatel/tlumočník pracuje, dopustit porušení zákona o ochraně osobních dat. K předložení osobních dat o překladateli/tlumočnickovi je třeba jeho výslovného souhlasu k poskytnutí údajů třetím osobám. Jestliže by překladatelé/tlumočníci toto povolení poskytli jedné agentuře a druhé agentuře nikoliv, ocitla by se ta druhá v diskriminačním postavení na trhu, což legislativa zakazuje.⁵⁴

Druhým nedořešeným problémem čl. 169 *VFK PΦ* je skutečnost, že není blíže specifikováno, jaký typ vzdělání musí překladatel/tlumočník doložit, což někdy může působit komplikace. Předpokládá-li se, že diplom má být z lingvisticky zaměřeného oboru, nabízejí se tři možné varianty: 1. diplom v oblasti překlady a tlumočení, 2. diplom z filologicky zaměřeného oboru, 3. diplom v oblasti pedagogiky.

2.4.3 Jazyky a dialekty v soudním překlady/tlumočení

Jak je již uvedeno na prvních stránkách této práce, RF je mnohonárodnostním a tudíž i vícejazyčným společenstvím. Jazykové prostředí současného ruského soudnictví vysvětluje Vinnikov⁵⁵ (2012) na základě termínu „lingvosféra“⁵⁶. Dalby (2007) rozděluje jazyky na základní neboli arteriální (hovoří jimi 500 tisíc až 10 milionů mluvčích), geoarteriální (více než 100 milionů mluvčích – např. čínština, angličtina, španělština atd.) a primární (méně než 500 tisíc mluvčích). Poslední skupina zahrnuje značné množství jazyků, jejichž využití je

⁵²VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *O privilečienii perevodčikov v sudebnyj process*. [online]. c2012, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: < <http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/o-privlečenii-perevodchikov-v-sudebnyy-process/> >

⁵³ URL: <<http://otkrmir.ru/>>

⁵⁴VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *O privilečienii perevodčikov v sudebnyj process*. [online]. c2012, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: < <http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/o-privlečenii-perevodchikov-v-sudebnyy-process/> >

⁵⁵VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *Notariat i perevodčiki. O kompetencii perevodčika, rossijskom principe razumnoj dostatečnosti i zapadnom perfekcionizme* [online]. c2012, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: < <http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/notariat-i-perevodchiki/> >.

⁵⁶Pod pojmem lingvosféra Dalby (2007) rozumí: „Úplné uspořádání všech forem lidské komunikace, mluvené, psané a znakové, v přítomnosti i minulosti. Lingvosféra je nejkolektivnější a nejzákladnější lidská tvorba, v níž každé komunikující dítě, žena nebo muž zanechalo svou stopu.“

omezeno pouze na několik tisíc mluvčích.⁵⁷ Vysoké školy a univerzity vychovávají budoucí generace překladatelů a tlumočnicků převážně arteriálních jazyků, zatímco praxe ukazuje, že největší poptávka v soudních řízeních je po primárních jazycích. Tato skutečnost je úzce spjata s kriminalizací a dekriminilazací lingvosféry (srov. Dalby 2007) daného jazyka. Vinnikov (ibid.) dále uvádí, že soudy a orgány činné v trestním řízení poptávají soudní překlady a tlumočení převážně pro kavkazské jazyky (gruzínština, ázerbájdžánština, arménština, dagestánština, čečenština) a jazyky centrální Asie (tádžičtina, uzbečtina, kyrgyzština), zatímco poptávka po angličtině, němčině, čínštině, pobaltských jazycích, finštině aj. výrazně klesla, protože v dané lingvosféře došlo ke značné dekriminilazaci ve společnosti. Nižší je i poptávka po překladatelských/tlumočnických službách z perštiny, darí či paštó, což souvisí s menším počtem zaznamenaných podaných žádostí o azyl v Rusku.⁵⁸

S obdobným problémem se setkala i překladatelská agentura *Otkrytyj mir*, která se specializuje na soudní překlady a tlumočení v oblasti severního Kavkazu. Soudní a vyšetřovací orgány nejčastěji požadovaly pro soudní řízení týkající se deliktů dle čl. 230 UK⁵⁹ následující jazyky: 80 % představovaly různé dialekty romského⁶⁰ jazyka, ve 12 % případů se jednalo o jazyky Dagestánu, v 5 % případů o vajnachské jazyky a zbylá 3 % tvořily jazyky SNS. Pro tyto jazyky v kombinaci s ruštinou neexistují v Rusku univerzitní studijní programy, které by připravovaly budoucí překladatele/tlumočníky pro soudní praxi. Za těchto okolností musí soudní a vyšetřovací orgány hledat takové osoby, jež sice dokonale ovládají oba jazyky, ale nejsou profesionálními překladateli/tlumočníky. Nejčastěji se proto obrazejí na specializované překladatelské agentury, které pro ně naleznou vhodného kandidáta, a musejí se spolehnout na jejich úsudek o překladatelově/tlumočnickově způsobilosti. Překladatelská agentura pak jako důkaz o kompetentnosti překladatele/tlumočnicka vydá úřední potvrzení, jehož kopie je součástí spisů trestního řízení.⁶¹

⁵⁷DALBY. *Language Diversity in the Cyber Age*, předneseno MAASA WorldLanguage Diversity Network David & Christopher Dalby. Linguamón Barcelona & UNESCO Paříž, 19.-22. února 2007. portal.unesco.org/.../11731702881Dalby_L... In *Notariat и переводчики. О компетенции переводчика, российском принципе разумной достаточности и западном перфекционизме* [online]. c2012, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/notariat-i-perevodchiki/>>

⁵⁸VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *Notariat i perevodčiki. O kompetencii perevodčika, rossijskom principe razumnoj dostatečnosti i zapadnom perfekcionizme* [online]. c2012, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/notariat-i-perevodchiki/>>.

⁵⁹ Název článku 230 UK РФ: Склонение к потреблению наркотических средств, психотропных веществ или их аналогов. [online]. c1993, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://www.zakonrf.info/uk/230/>>

⁶⁰Autor této diplomové práce přeložil výraz *цыганские языки* jako *romské jazyky*, neboť slovo *cikán* a *cikánský* má v češtině negativní konotativní význam. V Rusku se rovněž doporučuje označovat příslušníky romských etnik politicky korektním výrazem *roma* (Romové).

⁶¹VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *O privlečenii perevodčikov v sudebnyj process* [online]. c2012, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/o-privlečenii-perevodchikov-v-sudebnyj-process/>>

Tato praxe přibírání neprofesionálních překladatelů/tlumočnicků k soudním řízením a spolupráce mezi překladatelskými agenturami a soudními a vyšetřovacími orgány je v Rusku v posledních letech běžná. Vinnikov (2012) uvádí, že v rámci 1500 trestních řízení, které on sám vede v patrnosti a k nimž byli přibráni překladatelé/tlumočníci z řad rodilých mluvčích bez předchozího překladatelského/tlumočnického vzdělání, soud nevznesl žádnou pochybnost o kompetentnosti onoho překladatele/tlumočnicka. Jejich výkon během soudního řízení neměl negativní dopad na právní sílu rozhodnutí vydaných soudem.⁶²

Na závěr je třeba připomenout, že tlumočnický výkon u soudních řízení nejen jako důležitý mezijazykový článek, ale i jako zprostředkovatel dvou odlišných kultur, jejichž vzájemné pochopení může pomoci vnést do případů nová fakta a poznatky.

2.4.4 Zneužití práva na překladatele/tlumočnicka

Ústavní právo vztahující se na překladatele/tlumočnicka během vyšetřování a soudního řízení je však často zneužíváno. Obžalovaní si jsou tohoto práva dobře vědomi a záměrně protahují a zdržují soudní řízení, argumentují tím, že jazyku soudního řízení nerozumí anebo žádají jiného překladatele/tlumočnicka. Vinnikov (2012) uvádí, že ve většině případů jsou soudci či vyšetřovatelé pod tíhou okolností donuceni podezřelým či obviněným překvalifikovat trestný čin výměnou za to, že se vzdají práva na soudního překladatele/tlumočnicka.⁶³

Podezřelí či obvinění často tvrdí, že danému jazyku nerozumí, jelikož se jedná o jiný dialekt. V mnoha případech jde o jazyk, který je úředním jazykem dvou a více samostatných států, jež si ho pojmenovaly podle názvu své entity. V praxi ruských soudů se tento jev vztahuje na rumunštinu a moldavštinu, o nichž mnozí podezřelí a obvinění prohlašují, že jsou to dva zcela odlišné jazyky.⁶⁴ Pro ilustraci dodejme, že v Evropě se tento fenomén týká například chorvatštiny, bosenštiny a srbštiny, o nichž sami rodilí mluvčí tvrdí, že jsou totožné a navzájem srozumitelné, jen s malými lexikálními a fonetickými specifiky.

Komickým dojmem může působit i případ z let 1998–2000 pologramotné Romky Sary Ogly. Soud nemohl nad touto obviněnou vynést rozsudek, jelikož dva roky marně hledal překladatele/tlumočnicka z krymské romštiny. Situaci zkomplikovalo i prohlášení *Vědecko-výzkumného institutu jazyka, literatury, historie a hospodářství při vládě Mordovi e (Научно-исследовательский институт языка, литературы, истории и экономики при*

⁶²VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *O privilečienii perevodčikov v sudebnyj process* [online]. c2012, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/o-privlechenii-perevodchikov-v-sudebnyy-process/>>

⁶³Tamtéž

⁶⁴Tamtéž

Правительстве Мордовии)⁶⁵, že obviněné nelze vydat písemný rozsudek, jelikož kočovné jazyky nemají svou písemnou podobu a navíc neobsahují odbornou právní terminologii. Jakmile byl trestný čin obviněné překvalifikován, začala náhle rozumět rusky a byla jí udělena podmínka.⁶⁶ Častým jevem komplikujícím hladký průběh vyšetřování nebo soudního řízení je rodová či etnická sounáležitost s podezřelým či obviněným. Především u jazyků, jejichž počet uživatelů je nízký a teritoriálně ohraničený, podezřelí či obvinění přímo či nepřímo přes své příbuzné tlačí na překladatele/tlumočnicka, aby z případu odstoupil a tím celé soudní řízení zdržel. V případech, že překladatel/tlumočnick tento požadavek odmítne, je třeba aplikovat metodu ochrany účastníků trestního řízení. Pevné rodové a etnické vazby se objevují u národů severního Kavkazu, sibiřských oblastí nebo republik SNS, např. Tádžikistánu či Gruzie.⁶⁷ Vyhnout se výše zmíněným zneužitím lze jen s velkým úsilím. Vinnikov (2012) se domnívá, že nejjednodušší postup je dokázat, že obviněný hovoří rozšířenějším jazykem, než je jeho rodný jazyk. Jako příklad lze uvést vztah tádžického a šugnanského jazyka, jímž se hovoří v jižní části Tádžikistánu. Vzdělání v této zemi probíhá zásadně v tádžickém jazyce, a proto je soudu záhodno dokázat, že podezřelý či obžalovaný rozumí tádžickému jazyku, pro nějž není tolik složité najít překladatele/tlumočnicka.⁶⁸

2.5 Tarify za soudní překladatelské a tlumočnické služby v RF

Tarify za překladatelské a tlumočnické služby pro soudní praxi jsou v RF zakotveny v ustanoveních zákona. Tyto ceny však nejsou zcela fixní.

V RF od 1. ledna 2013 platí usnesení vlády RF ze dne 1. 12. 2012 *Usnesení o úhradě procesních nákladů spojených s trestním řízením, nákladů spojených s projednáváním civilní věci, a také nákladů spojených s plněním požadavků Ústavního soudu Ruské federace (Положение о возмещении процессуальных издержек, связанных с производством по уголовному делу, издержек в связи с рассмотрением гражданского дела, а также расходов в связи с выполнением требований Конституционного Суда Российской*

⁶⁵V textu je uveden starý název institutu, neboť posudek na případ Sary Ogly tento institut vydal v rozmezí 1998-2000. Roku 2001 byl tento institut přejmenován na *Vědecko-výzkumný institut humanitárních věd při vládě republiky Mordivie (Научно-исследовательский институт гуманитарных наук при Правительстве Республики Мордовия)* URL. < <http://www.niign.ru/about/> > [cit. 2016-07-12].

⁶⁶Tamtéž

⁶⁷Tamtéž

⁶⁸Tamtéž

Федерации), dále jen *Usnesení*. Toto *Usnesení* stanovuje vyplácení a cenu překladatelských a tlumočnických služeb v rámci soudních výloh.⁶⁹

Články 2–20 výše uvedeného *Usnesení* stanovují pravidla pro úhradu nákladů za dopravu v rámci přesunu tlumočnicka na místo jednání a úhradu za pobyt v ubytovacích zařízeních, pokud si to žádaly okolnosti v souvislosti s tlumočením. Jsou zde jasně definovány kategorie dopravních prostředků a maximální povolená cena, jež se tlumočnickovi vyplatí, dále maximální výše ceny za jednolůžkový pokoj v ubytovacích zařízeních, která nesmí přesáhnout hodnotu 550 rublů, a rovněž jaké doklady a účtenky budou soudem nebo vyšetřovacím orgánem proplaceny.

Stěžejní je článek 20, jenž uvádí maximální sazbu za překladatelský a tlumočnický výkon. V tomto ohledu se ruská legislativa liší od té české, jelikož ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti ze dne 17. dubna 1967 č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících (dále jen *Vyhláška*), je stanoveno rozpětí minimální a maximální sazby za překladatelský nebo tlumočnický úkon. Následuje přehled tarifů za jednotlivé tlumočnické služby obsažený v článku 20 *Usnesení*.

- a) nanejvýš 700 rublů za hodinu za konsektivní a simultánní tlumočení s přihlédnutím k faktickým ztrátám času;
- b) nanejvýš 1500 rublů za hodinu za konsektivní a simultánní tlumočení málo častých západoevropských a východních jazyků (maďarština, finština, švédština, dánština, norština, nizozemština, japonština, čínština) a ostatních jazyků zemí Asie a Afriky – s přihlédnutím k faktickým ztrátám času;
- c) nanejvýš 200 rublů za jeden list (1800 znaků) písemného překladu textu (materiály trestního nebo občanského řízení, soudní akty);
- d) nanejvýš 400 rublů za jeden list (1800 znaků) písemného překladu textu sepsaného v málo častých západoevropských a východních jazycích (maďarština, finština, švédština, dánština, norština, nizozemština, japonština, čínština) a ostatních jazycích zemí Asie a Afriky (materiály trestního nebo občanského řízení, soudní akty);
- e) nanejvýš 1000 rublů za hodinu za tlumočení ve znakové řeči s přihlédnutím k faktickým ztrátám času.

Právě uzákonění maximální výše, nikoliv minimální, jak by se dalo očekávat, vyvolalo v překladatelské a tlumočnické obci vlnu nesouhlasu a nevole. Rozhodovací pravomoc při stanovení výše odměny za překladatelský a tlumočnický úkon má dle článku 21 *Usnesení* soudce nebo jiná úřední osoba, která vždy sazbu posuzuje jednotlivě, nesmí však překročit

⁶⁹GUREVIČ, Leonid Ošerovič. *O stoimosti uslug po sudebnomy perevodu* [online]. c2012, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <http://www.translators-union.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=370&Itemid=&Itemid=>

stanovenou výši.⁷⁰ Z výše uvedeného vyplývá, že soudci či jiné pověřené osoby mohou svévolně určovat odměnu za překladatelské/tlumočnické služby, aniž by byla (kromě výše zmíněných sazeb v čl. 20 *Usnesení*) stanovena kritéria, z nichž by bylo zřejmé, proč překladatelé/tlumočníci v rámci jedné sazbové skupiny byli ohodnoceni více či méně. Lze se domnívat, že určujícím faktorem pro výběr překladatele/tlumočnicka bude právě cena za jeho služby, nikoliv kvalita a zkušenosti, neboť i soudní a vyšetřovací orgány jsou limitovány svými rozpočtovými možnostmi. Je tedy možné, že dva překladatelé/tlumočníci za stejný výkon mohou být odměněni různě, a to z důvodu individuálního rozhodnutí soudce či úřední osoby nebo omezené finanční možnosti soudních a vyšetřovacích orgánů. Dle české *Vyhlášky* posuzuje soudce překladatelský nebo tlumočnický výkon podle jeho náročnosti a dle míry odborných znalostí vynaložených během tlumočnického výkonu.⁷¹ Navíc se v ní explicitně zmiňuje, za jakých okolností může být sazba navýšena, což v ruském *Usnesení* chybí.

Vzhledem k rozloze Ruska a počtu zemí, s nimiž sousedí, L. Obidina (2016) vysvětluje, že stávající dělení tarifů za překladatelské/tlumočnické služby v *Usnesení* není přesné a spravedlivé, jelikož např. finština není v republice Karélii vnímána jako exotický jazyk, podobně je tomu i s čínštinou nebo japonštinou na Dálném východě.⁷² V kontextu jazykové kombinace češtiny a ruštiny vyvstává otázka, do jaké tarifní skupiny patří právě čeština. Podle stávajícího *Usnesení* spadá do kategorie první a třetí, tedy maximálně 700 rublů za tlumočení a nejvýše 200 rublů za překlad jedné normostrany. Proč maďarština, středoevropský jazyk, spadá do lépe placené tarifní skupiny a čeština či další západoslovanské a jihoslovanské jazyky nebo řečtina a albánština nikoliv? Nelze se odvolávat na jazykovou příbuznost, protože třeba zmiňovaná řečtina a albánština jsou samostatné jazykové rodiny. Pokud se ruští autoři tohoto *Usnesení* domnívali, že pod formulací málo častých západoevropských a východních jazyků se skrývá i čeština, polština, baltské a balkánské jazyky, proč do závorek jmenovitě uvedli jen několik jazyků bez uvedení formulace „aj.“ či „atd.“? Pokud je překlad či tlumočení do češtiny ohodnocováno nižší sazbou než např. švédština, lze toto ustanovení považovat za nespravedlivé a diskriminační, protože čeština

⁷⁰ Par. 21. Размер оплаты услуг переводчика определяется судом или должностным лицом, в производстве которого находится уголовное дело, в каждом конкретном случае отдельно, но не более размера, установленного пунктом 20 настоящего Положения. URL. <<http://rg.ru/2012/12/07/izderzhki-dok.html>> [cit. 2016-05-29].

⁷¹ §16 Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ze dne 17. dubna 1967 č.37/1967 Sb. [online]. [2016-06-12] Dostupné z: <<http://www.kstcr.cz/cz/legislativa-zakony-vyhlaska-c-37-1967-sb-k-provedeni-zakona-o-znalcich-a-tlumocnicich-v-platnem-zneni>>

⁷²OBIDINA, Ljudmila Borisovna. *Kul'tura sudebnogo perioda: problemy praktiki*. In *Juridičeskaja praktika*. №1. [online]. c2016. [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <<http://cyberleninka.ru/article/n/kultura-sudebnogo-perevoda-problemy-praktiki#ixzz4C1usPsbm>>

není v ruském kontextu méně exotická a vzácná než švédština. Obidina tento stav ilustruje na příkladu s ázerbájdžánštinou a polštinou a poukazuje přitom na velkou ázerbájdžánskou diasporu v Rusku a neexistující komunitu polskou.⁷³ I v České republice dochází k dělení do jazykových skupin, od nichž se pak odvíjejí cenové tarify. Ve *Vyhlášece* nejsou ceny za soudní písemný a ústní překlad děleny do žádných skupin (jen u asijských a afrických jazyků může být odměna navýšena o 10 %)⁷⁴. *JTP* ve svých doporučených minimálních tarifech za překlady a tlumočení rozděluje jazyky do čtyř kategorií: A, B, C a D.⁷⁵ Autor této práce usuzuje, že zařazení jazyka do dané skupiny je hodnoceno podle rozšířenosti jazyka v České republice, nikoliv na základě jazykové příbuznosti např. na slovanské, germánské nebo románské jazyky. Doporučené minimální tarify za překlad a tlumočení *JTP* vydává i pro Slovensko a tato skutečnost vedla k odlišné tarifní klasifikaci maďarštiny pro Českou republiku a Slovensko. Českému překladateli/tlumočnickovi se za překlad/tlumočení do/z maďarštiny doporučuje vyšší odměna než překladateli/tlumočnickovi slovenskému. Logickým vysvětlením této skutečnosti je početná skupina Maďarů žijících převážně podél jižní hranice Slovenska s Maďarskem. Lze tedy konstatovat, že *JTP* reflektuje požadavky na tarify za překlad a tlumočení dle názoru Obidiny (2016).⁷⁶ Jak již bylo zmíněno výše, soudní a vyšetřovací orgány se ve většině případů obracejí na specializované překladatelské agentury, které ze svého seznamu spolupracovníků k danému případu přidělí překladatele/tlumočnicka. Je třeba mít na paměti, že ze sazeb uvedených v čl. 20 *Usnesení* plyne určité procento z překladatelovy/tlumočnickovy odměny překladatelské agentuře.

Poté co překladatel/tlumočnick vykonal svou práci, přísluší mu dle článků 26–29 *Usnesení* nárok na odměnu. Překladatel/tlumočnick pošle žádost s veškerou požadovanou dokumentací příslušnému orgánu (soudní nebo vyšetřovací orgány), které po přezkoumání všech náležitostí vystaví rozhodnutí zplnomocněného státního orgánu, jež obsahuje jméno a příjmení, částku a množství času stráveného při vykonávání povinností v rámci soudního řízení. Toto rozhodnutí se posléze pošle příslušnému finančnímu úřadu, který nejpozději do 30 dní od obdržení rozhodnutí od zplnomocněného státního orgánu musí

73 OBIDINA, Ljudmila Borisovna. *Kul'tura sudebnogo perioda: problemy praktiki*. In *Juridičeskaja praktika*. №1. [online]. c2016. [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <<http://cyberleninka.ru/article/n/kultura-sudebnogo-perevoda-problemy-praktiki#ixzz4C1usPsb>>

74 §17 a §22 písm. b Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ze dne 17. dubna 1967 č.37/1967 Sb. [online]. [2016-07-12] Dostupné z: <<http://www.kstcr.cz/cz/legislativa-zakony-vyhlaska-c-37-1967-sb-k-provedeni-zakona-o-znalcich-a-tlumocnicich-v-platnem-zneni>>

75 Doporučené minimální tarify za překlad a tlumočení na rok 2016. URL: < www.multilingva.cz/file/198/tarify-jtp-2016.pdf >[cit. 2015-06-29].

76 Je třeba vzít v potaz, že Obidina má na mysli odměňování za překlady/tlumočení pro soudy a vyšetřovací orgány, zatímco *JTP* doporučuje tarify pro překlady/tlumočení na pracovním trhu.

překladateli/tlumočnickovi vyplatit danou částku. Na výplatu odměny za překladatelské/tlumočnické výkony při občanském soudním řízení se vztahují stejná pravidla jako při odměňování při trestních soudních řízeních uvedených výše.

2.6 Projekt Jednotného státního registru soudních tlumočnicků

Překladatelská a právnická obec se snaží prostřednictvím profesních organizací změnit současný ruský právní systém týkající se právního postavení, vzdělávání a odměňování překladatelů/tlumočnicků pro soudní praxi. Přední ruští političtí činitelé doposud nevyslyšeli kritické poznámky ohledně absence institutu soudních překladatelů/tlumočnicků ze strany *Svazu překladatelů Ruska*, např. jeho předsedy Gureviče, jenž kritizoval i nové znění zákona o notářích (viz níže). Dne 23. prosince 2015 se uskutečnilo zasedání *Vědeckého poradního výboru Legislativního shromáždění Nižněgorodské oblasti (Научно-консультативный совет при Законодательном собрании Нижегородской области)*, na němž Alexandr Alexandrovič Larin (docent Katedry ústavního a obecního práva Právnické fakulty Nižněgorodské státní univerzity), Ljudmila Borisovna Obidina (docentka Katedry trestního a trestního práva na téže univerzitě) a Vadim Vitalevič Sdobnikov (docent Katedry teorie a praxe anglického jazyka a překladu na Nižněgorodské státní lingvistické univerzitě) předložili komplexní návrh právní úpravy oficiálních překladů ve styku se státními a soudními orgány.⁷⁷ Návrh byl iniciován Svazem překladatelů Ruska a byl představen na 8. Letní škole překladu Svazu překladatelů Ruska (*Летняя школа Союза переводчиков России*) ve městě Alušta.

Cílem tohoto projektu je odstranit mezery a nedostatky v procesní legislativě a hodnocení odbornosti překladatelů/tlumočnicků. Je zde poukazováno na povinnost soudce či vyšetřovatele ověřit si profesní odbornost tlumočnicka, tedy dostatečnou znalost jazyka soudního procesu a jazyka obžalovaného. V Rusku zároveň neexistuje žádná platforma, jež by informovala o překladatelích/tlumočnících majících odborné znalosti a zkušenosti s překlady/tlumočením pro soudní nebo státní orgány⁷⁸.

⁷⁷LARIN, Aleksandr Aleksandrovič ; OBIDINA, Ljudmila Borisovna; SDOBNIKOV, Vadim Vital'jevič. *O neobchodnosti vvedeniya v Rossii intituta sudebnykh perevodchikov (nekotorye kommentarii po itogam zasedaniya Naučno-konsul'tativnogo soveta při Zakonodatel'nom sobranii Nižegorodskoj akademii NVD Rossii. In Juridičeskaja nauka i praktika: Vestnik Nižegorodskoj akademii MVD Rossii №1* [online]. c2016. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://cyberleninka.ru/article/n/o-neobchodnosti-vvedeniya-v-rossii-instituta-sudebnyh-perevodchikov-nekotorye-komentarii-po-itogam-zasedaniya-nauchno-konsultativnogo>>

⁷⁸ V ČR existuje seznam soudních tlumočnicků, např. na domovské stránce KST ČR lze vyhledat karty soudních tlumočnicků s jejich pracovními jazyky a přímými kontaktními údaji. Dostupné z <<http://www.kstcr.cz/cz>>

Především z těchto důvodů účastníci zasedání navrhli vytvořit *Jednotný státní registr soudních překladatelů/tlumočnicků*, jenž by zahrnoval veškeré informace o překladatelích/tlumočnicích, kteří jsou způsobilí překládat/tlumočit pro soudní nebo policejní sféru a kteří složili kvalifikační zkoušku u příslušného územního orgánu justice RF. Zkoušejícími v komisi by byli představitelé příslušného soudního orgánu dané oblasti, překladatelské a tlumočnické obce, soudní překladatelé/tlumočníci již zapsaní v registru nebo osoby mající státní potvrzení o jazykovém vzdělání v jazycích, v nichž probíhá kvalifikační zkouška. Tato kvalifikační zkouška by se skládala ze tří částí, a to testu ze základů legislativy RF, testu jazykových znalostí včetně překladatelských nebo tlumočnických dovedností a v neposlední řadě ze znalostního testu jednotlivých tematických okruhů soudního překladu. K jazykovému testu by byli uchazeči připouštěni po úspěšném složení vědomostního testu z právní oblasti, který by se i při několika jazykových kombinacích skládal pouze jednou.⁷⁹

Uchazeč, jenž úspěšně složil kvalifikační zkoušku, by složil slib a získal by tak potvrzení o jmenování soudním překladatelem/tlumočnickem, v němž je napsáno jeho celé jméno, datum složení slibu a kvalifikační zkoušky, pracovní jazyky, v nichž složil zkoušku, popř. tematické okruhy, jimiž se zabývá. Všechny tyto údaje by byly uloženy v *Jednotném státním registru soudních překladatelů/tlumočnicků*, který by byl dostupný všem soudcům, advokátům, vyšetřovatelům aj. Registr by se vedl pouze v elektronické formě a informace o soudních překladatelích/tlumočnicích by se dle potřeby aktualizovaly, např. doba dovolené či pracovní neschopnosti.⁸⁰

V návrhu je rovněž detailně popsán proces přibírání překladatelů/tlumočnicků k soudnímu řízení a pozastavení či ukončení vykonávání profese soudního překladatele/tlumočnicka. Soudnímu překladateli/tlumočnickovi může hrozit pozastavení vykonávání profese po dobu tří let za neplnění svých povinností nebo za opakované hrubé porušení procesních pravidel. V posledním případě by pozastavení činnosti soudního překladatele/tlumočnicka provedl soudní orgán, u něhož překladatel/tlumočnick skládal zkoušku. Návrh neopomíjí ani práva a povinnosti soudního tlumočnicka, jako např. právo žádat od soudních či vyšetřujících orgánů dostatek času nutného pro zhotovení kvalitního překladu, právo získávat informace nezbytné pro vykonání překladatelského/tlumočnického úkonu či

⁷⁹LARIN, Aleksandr Aleksandrovič ; OBIDINA, Ljudmila Borisovna; SDOBNIKOV, Vadim Vital'jevič. *O neobchodimosti vvedeniya v Rossii intituta sudebnych perevodčikov (nekotorye komentarii po itogam zasedaniya Naučno-konsul'tativnogo soveta při Zakonodatel'nom sobranii Nižegorodskoj akademii NVD Rossii*. In *Juridičeskaja nauka i praktika: Vestnik Nižegorodskoj akademii MVD Rossii* №1 [online], c2016. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://cyberleninka.ru/article/n/o-neobchodimosti-vvedeniya-v-rossii-instituta-sudebnyh-perevodchikov-nekotorye-komentarii-po-itogam-zasedaniya-nauchno-konsultativnogo> >

⁸⁰Tamtéž

právo odmítnout dostavit se k soudnímu jednání, pokud překladatel/tlumočník nemá dostatečnou jazykovou nebo mimojazykovou způsobilost.⁸¹ Autoři *Jednotného registru soudních překladatelů/tlumočnicků* upozorňují, že se vyšetřovatelé kvůli dodržování procesních lhůt obrazejí na překladatele s žádostí, aby překlad zhotovili ve velice krátké době, a to často i na úkor kvality překladu.⁸²

Autoři celý návrh zaslali k připomínkování předním odborníkům Ruska v oblasti práva a překladu a tlumočení a byl jimi přijat kladně. Na návrhu se neustále pracuje a je vedena diskuse napříč odbornou veřejností. Objevují se i požadavky, aby byla vytvořena komora po vzoru advokátních či notářských uskupení, jež by všechny soudní překladatele/tlumočnický sdružovala a podílela se na chodu oblasti soudního překladu/tlumočení.⁸³

2.7 Situace v České republice

V České republice, jak již bylo zmíněno v první kapitole, jsou práva a povinnosti překladatele/tlumočnicka stanovena v *zákoně č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících*, z roku 1967. K provedení tohoto zákona byla přijata *vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 17. dubna 1967 č. 37/1967 Sb. a instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 30. dubna 2012 o správním řízení ve věcech znalců a tlumočnicků, a o některých dalších otázkách*. Zákon stanovuje podmínky výkonu tlumočnické činnosti, práva a povinnosti tlumočnicků, odpovědnost za správní delikty při výkonu tlumočnické činnosti. Vyhlaška spravuje řízení a výkon tlumočnické činnosti a odměňování tlumočnicků, zatímco Instrukce se převážně zabývá správním řízením ve věcech tlumočnicků.

Tlumočníci jsou jmenováni ministrem spravedlnosti nebo předsedou krajského soudu, do jehož rukou tlumočníci skládají tlumočnický slib. Poté jsou jejich jména zanesena do seznamu tlumočnicků u krajského soudu, v jehož působnosti má tlumočnick trvalé bydliště. Tlumočnick je povinen si vést tlumočnický deník a provádět okolnosti spjaté s oficiálním překladem, jak stanovuje zákon. Pro odborné podmínky jmenování tlumočnickem viz příloha a kapitola čtyři.

⁸¹LARIN, Aleksandr Aleksandrovič ; OBIDINA, Ljudmila Borisovna; SDOBNIKOV, Vadim Vital'jevič. *O neobchodimosti vvedeniya v Rossii intituta sudebnykh perevodchikov (nekotorye kommentarii po itogam zasedaniya Naučno-konsul'tativnogo soveta při Zakonodatel'nom sobranii Nižegorodskoj akademii NVD Rossii*. In *Juridičeskaja nauka i praktika: Vestnik Nižegorodskoj akademii MVD Rossii* №1 [online]. c2016. [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://cyberleninka.ru/article/n/o-neobchodimosti-vvedeniya-v-rossii-instituta-sudebnyh-perevodchikov-nekotorye-komentarii-po-itogam-zasedaniya-nauchno-konsultativnogo> >

⁸²Tamtéž

⁸³Tamtéž

Odměny za tlumočnické úkony jsou stanoveny ve *vyhlášce č. 37/1967 Sb.*, tlumočníci mohou být předsedou krajského soudu, do jehož rukou skládali slib, odvolání pro závažná pochybení a dlouhodobé neplnění svých povinností. Dle § 347 Trestního zákoníku České republiky hrozí tlumočnickovi trest za křivé tlumočení.

2.8 Závěr

Ruská a česká legislativa upravující postavení, práva a povinnosti soudního překladatele/tlumočnicka se od sebe diametrálně liší, a to především ve své institucionalizaci a propracovanosti. Nejzávažnějším problémem v praxi ruského soudního tlumočení a překladu je absence právě jeho institucionalizace, která stanovuje standardy vzdělání, tlumočnických a překladatelských úkonů a spolupracuje na tvorbě zákonů týkajících se soudních tlumočnicků. Ruský právní systém na rozdíl od českého vágně stanovuje podmínky pro přibírání překladatelů/tlumočnicků k soudnímu řízení a pro požadované dosažené vzdělání a praxi v oboru. Zákonem je explicitně vyžadováno lingvistické vzdělání, pod které spadá vzdělání translatologické, filologické i pedagogické (učitelství cizích jazyků).

V České republice byl přijat *zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících*, spolu s prováděcí vyhláškou a instrukcí *vyhláška č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, v platném znění*. V tomto zákonu jsou zakotveny veškeré požadavky na soudního tlumočnicka, jeho práva a povinnosti, včetně trestněprávní úpravy v trestním zákoníku. Ruský právní systém žádný takto zastřešující zákon nemá, což vede k vydávání dílčích zákonů, vyhlášek a instrukcí, jež si nezdědka odporují.

Odlišnosti se vyskytují i v oblasti odměňování překladatelských/tlumočnických úkonů. Čeští soudní tlumočníci jsou odměňováni podle *vyhláškou* stanovených sazeb v určitém rozmezí za jednotlivý úkon. Výše odměny je určena soudcem na základě náročnosti textu či rychlosti vypracování úkolu. *Vyhláška* zahrnuje i mimořádné navýšení odměny za překladatelský/tlumočnický úkon, který lze z objektivního hlediska posoudit za náročný. V Rusku od 1. ledna 2013 platí *Usnesení* upravující odměňování soudních tlumočnicků. Specifikem daného ustanovení je stanovení maximální výše odměny za určitý překladatelský/tlumočnický výkon, nikoli minimální ceny nebo rozpětí ceny, jak je tomu v České republice. Výši odměny stanovuje subjektivně soudce podle finančních možností rozpočtu daného soudu. Lze konstatovat, že pro ruský trh soudního překladu/tlumočení existuje vyšší konkurence než v České republice, kde se, nehledě na region, uplatňují stejné sazby. V ruském *Usnesení* nejsou specifikovány výkony, za něž si překladatel/tlumočnick

může požádat o navýšení ceny. V tomto ohledu je odměňování ruských soudních překladatelů/tlumočnicků netransparentní.

Trestní odpovědnost českého a ruského překladatele/tlumočnicka přibraného k soudnímu řízení se neliší, v obou zemích jim hrozí finanční pokuta nebo odnětí svobody od dvou do tří let. Překladatelé/tlumočníci jsou vždy před zahájením soudního řízení poučeni o svých právech a povinnostech. V právních systémech obou zemí není zcela jasně formulováno, jak prokázat překladateli/tlumočnickovi vědomě nesprávný překlad/tlumočení, respektive „křivé tlumočení“.

3. Notáři a Zákon o notářích v Ruské federaci

Z hlediska překladatelské praxe má osoba notáře v RF zcela výjimečné postavení. Neúčastní se sice přímo překladatelského procesu, ale vystupuje jako kontrolní orgán a garant správnosti a bezchybnosti přeloženého textu. Představuje tedy určitý mezistupeň v rámci překladu, respektive ve fázi mezi překladatelem a zadavatelem překladu, jež nelze vynechat, chceme-li docílit toho, aby přeložený text nabyl oficiálního a úředního charakteru. Jaká je tedy úloha notáře u soudních překladů? Je nutné zdůraznit, že notář má právo, nikoliv povinnost ověřovat překlady a svým razítkem jim udělit status soudně ověřeného překladu. Tato kapitola vychází z *Principů zákonodárství Ruské federace o notářství (Основы законодательства Российской Федерации о нотариате*, dále jen *Zákon o notářích*), popisuje proces ověřování překladů a úskalí, jež s sebou přináší role notáře v rámci ověřovacího procesu. Dalším zdrojem informací budou statě a výpovědi právníků a překladatelů, kteří nejsou zastánci stávajících právních norem a praxe. Tyto podklady poslouží k popsání notariálního ověřování překladů v praxi.

3.1 Status, práva a povinnosti notáře

Tato podkapitola se, jak je patrné z názvu, věnuje právnímu statusu, právům a povinnostem notáře. S ohledem na rozsah a téma této práce nebude věnována pozornost všem aspektům notářské činnosti, nýbrž se omezí pouze na oblast týkající se překladů. Funkci notáře v RF může vykonávat „každý občan Ruské federace, jenž má vysokoškolské právnické vzdělání, absolvoval stáž po dobu minimálně jednoho roku u státní notářské kanceláře či u notáře působícího v soukromé praxi, složil kvalifikační zkoušku a má licenci opravňující ho k výkonu notářské činnosti“.⁸⁴

Práva, povinnosti a odpovědnost notáře jsou stanoveny v hlavě III., čl. 15–17 *Zákona o notářích*. V porovnání s právy a povinnostmi notáře v České republice a Rusku lze konstatovat, že se v hlavních bodech zásadně neliší (viz Notářský řád | zákon č. 358/1992 Sb. o notářích a jejich činnosti).

⁸⁴[...]гражданин Российской Федерации, имеющий высшее юридическое образование, прошедший стажировку сроком не менее одного года в государственной нотариальной конторе или у нотариуса, занимающегося частной практикой, сдавший квалификационный экзамен, имеющий лицензию на право нотариальной деятельности. Глава 1 čl. 2 Основы законодательства Российской Федерации о нотариате от 11 февраля 1993 г. N 4462-1 [online]. [cit. 2015-04-12] Dostupné z: <<http://docs.cntd.ru/document/9003670>>

3.1.1 Ověřování překladů notářem

Na rozdíl od většiny členských států Evropské unie, v nichž texty právní povahy pro administrativní účely a soudní praxi překládají překladatelé/tlumočníci jmenovaní státem, v RF zástupnou roli vykonávají notáři. Zákon ani jiná státní instance nemůže po notářích vyžadovat znalost cizích jazyků, aby mohli vykonávat ověřování překladů. Článek 81 *Ověřování správnosti překladu (Свидетельствование верности перевода) Закона о notářích* stanovuje, že „notář ověřuje správnost překladu z jednoho jazyka do druhého v případě, že dané jazyky ovládá. Neovládá-li notář příslušné jazyky, překlad může zhotovit překladatel, jehož pravost podpisu notář ověří.“⁸⁵ Tento výklad zákona se věnuje dvěma základním otázkám týkajícími se notářových znalostí příslušného cizího jazyka a ověřování podpisu překladatele, jež budou podrobněji rozebrány níže.

3.1.1.1 Překlady zhotovené a ověřené samotným notářem

Zákon o notářích dává notáři právo provádět překlady právních dokumentů z/do cizího jazyka, pokud je ovládá, přičemž tak činí podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Nicméně blíže nespecifikuje požadovanou úroveň znalosti těchto jazyků pro účely překladu a ani neexistuje žádný orgán, který by úroveň znalosti cizího jazyka kontroloval. Podle výpovědi⁸⁶ samotných notářů k těmto případům z jejich strany nedochází, neboť jsou si vědomi rizika spjatého s nesprávným či neodpovídajícím překladem, za který by nesli právní odpovědnost.⁸⁷ Úroveň znalosti cizího jazyka pro vykonávání překladů se neověřuje, podstatné je, že má notář vysokoškolský diplom s kvalifikací překladatele.⁸⁸ Vlastnictví vysokoškolského diplomu s jazykovou specializací je považováno za dostačující osvědčení způsobilosti notáře provádět překlady a poté je následně i ověřovat.

Nicméně počet notářů s odpovídajícím právním a zároveň filologickým či překladatelským/tlumočnickým vzděláním je velmi malý, téměř nulový. Vinnikov (2012), autor článku zabývajícího se vztahy mezi notáři a překladateli, tuto skutečnost potvrzuje

⁸⁵Нотариус свидетельствует верность перевода с одного языка на другой, если нотариус владеет соответствующими языками. Если нотариус невладеет соответствующими языками, перевод может быть сделан переводчиком, подлинность подписи которого свидетельствует нотариус. Ст. 81 *Osnovy zakonodatel'stva Rossijskoj Federacii o notariate ot 11 fevralja 1993 g. N 4462-1*

⁸⁶ Všichni respondenti a dotazované překladatelské agentury svolili ke zveřejnění svých výpovědí pro účely této diplomové práce.

⁸⁷ [...]за перевод будет отвечать нотариус, поэтому сложные технические, финансовые документы он будет делать с проф.переводчиком, однако простые документы: паспорта, свидетельства о рождении и т.п. он будет заверять сам; viz Odpovědi notáře (2013)

⁸⁸ viz Odpovědi notáře (2013)

a počet notářů s oběma kvalifikacemi odhaduje na pouhých 0,01 %.⁸⁹ Nehledě na intelektuální a časovou náročnost týkající se zvládnutelnosti dvou univerzitních studijních programů je třeba vzít v potaz i skutečnost, že profese notáře v dobách Sovětského svazu nebyla mezi právníky považována za prestižní na rozdíl od advokátů, soudců atd. Notářská činnost nebyla ani příliš výnosná z ekonomického hlediska. Licence jim navíc byla udělována automaticky bez nutnosti skládat potřebné zkoušky a absolvovat stáže, jak je tomu dnes.⁹⁰

Na základě těchto faktů lze vyvodit závěr, že ve většině případů jsou překlady zhotovovány překladateli. Jde o texty specifické povahy, např. právní, finanční, technické atd., jež přesahují kompetence notářů, kteří posléze zadávají překlad profesionálnímu překladateli. Jde-li o překlad dokumentů či oficiálních listin heslovité povahy, jako jsou cestovní pasy nebo rodné listy, je situace odlišná. V tomto případě notáři přiznávají, že tento typ textů překládají sami, neboť jejich struktura a obsah se opakuje a úroveň jejich znalosti příslušného jazyka je tedy dostačující.⁹¹ Otázkou zůstává, zda k překladu dochází mezi všeobecně rozšířenými jazyky vyučovanými na ruských školách, tj. velkými jazyky, nebo i mezi ruštinou a dalšími, mj. exotickými jazyky, tedy jazyky, které jsou v dané zemi neobvyklé, málo zastoupené.

3.1.1.2 Překlady zhotovené překladatelem a ověřené notářem

Následující kapitola je věnována právním vztahům mezi notářem a překladatelem. Jak již bylo zmíněno výše, notář má právo zadat překlad překladateli.⁹² Lze tedy usuzovat, že *Zákon o notářích* v RF bude příslušnými zákonnými ustanoveními regulovat právní vztah mezi překladatelem a notářem, tj. jaká práva a povinnosti vyplývají z tohoto právního vztahu pro obě zúčastněné strany. Nicméně doposud neexistuje odpovídající zákon či ustanovení, a proto jsou orgány zodpovědné za přípravu ruské legislativy častým terčem ostré kritiky ze strany profesních překladatelských sdružení či asociací. Za zmínku stojí otevřený dopis předsedy Svazu překladatelů Ruska náměstkovi ministra spravedlnosti RF z roku 2011, v němž kritizuje právní nedostatky a sporné pasáže týkající se vztahů mezi notářem a překladatelem.⁹³

⁸⁹ VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *Notariat i perevodčiki. O kompetencii perevodčika, rossijskom principe razumnoj dostatečnosti i zapadnom perfekcionizme*. [online]. c2012, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/notariat-i-perevodchiki/>>.

⁹⁰ viz Odpovědi notáře (2013)

⁹¹ viz Odpovědi notáře (2013)

⁹²Hlava 1 čl.81 Osnovy zakonodatel'stva Rossijskoj Federacii o notariate ot 11 fevralja 1993 g. N 4462-1 [online]. [cit. 2015-04-12] Dostupné z: <<http://docs.cntd.ru/document/9003670>>

⁹³GUREVIČ, Leonid Ošerovič. *Notarijusy i perevodčiki. Pis'mo Prezidenta SPR v Minjust RF* [online]. c2011, [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.translators-union.ru/index.php?Itemid&id=269&option=com_content&task=view>

Můžeme zde vyjmenovat několik příkladů: otázky financování notářských služeb, seznam dokumentů, jež musí překladatel notáři předložit kvůli ověření překladu aj.

Je třeba dodat, že především překladatelé vyhledávají služby notářů, ne naopak.⁹⁴ Mnoho notářů spolupracuje s překladatelskými agenturami, od nichž dostávají k ověření již vyhotovené překlady od jejich překladatelů. Dostane-li překladatel zakázku na překlad textu či dokumentu (a tato zakázka není zprostředkována překladatelskou agenturou), který vyžaduje notářské ověření, aby nabyl právní moci, musí si notářskou kancelář poskytující tyto služby vyhledat sám. Ne všechny notářské kanceláře však poskytují služby týkající se ověřování překladů; je třeba podotknout, že notář není povinen překladatelově žádosti o ověření překladu vyhovět, neboť neexistuje žádné zákonné ustanovení, které by ho k tomu zavazovalo. V praxi to tedy znamená, že překladatel musí oslovit více notářských kanceláří, aby potřebné razítko od notáře obdržel.

Neexistuje-li tedy v RF jakási obdoba české Komory soudních tlumočnicků, jejichž členové překládají a zároveň svým razítkem a tlumočnickou doložkou stvrzují správnost a autentičnost originálu s překladem, kdo je tedy oprávněn texty tohoto charakteru překládat? Mnohé zákoníky, např. trestní zákoník, chápou překladatele jako osobu, která plyně hovoří jazykem, jehož znalost je pro překlad/tlumočení nezbytná.⁹⁵ Notáři však od překladatelů požadují předložení formálního osvědčení o jejich jazykové způsobilosti, čímž sami sebe právně chrání před případnou nezpůsobilostí překladatele.⁹⁶ Žádné zákonné ustanovení však konkrétně nestanoví, jaké listiny či jiné doklady je notář od překladatele ve věci prokazování jeho jazykové způsobilosti oprávněn požadovat.⁹⁷ Na tuto právní mezeru v *Zákonu o notářích* upozorňuje právě i předseda Svazu překladatelů Ruska v dopise Ministerstvu spravedlnosti RF.⁹⁸ Larin (2012) ve svém článku o právní úpravě činnosti překladatelů/tlumočnicků vysvětluje, že „bod 131 *Pokynu k postupu při provádění notářských úkonů státními notářskými kancelářemi RSFSR* stanovuje notáři takovou podmínku [...] jako je obeznámení

⁹⁴ Odpovědi notáře (2013)

⁹⁵ Čl. 59 УПК [online]. [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <<http://docs.cntd.ru/document/ugolovno-processualnyj-kodeks-rf-upk-rf>>

⁹⁶ VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *Notariat i perevodčiki. O kompetencii perevodčika, rossijskom principe razumnoj dostatečnosti i zapadnom perfekcionizme* [online]. c2012, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/notariat-i-perevodchiki/>>

⁹⁷ Пункт 131 Инструкции о порядке совершения нотариальных действий государственными нотариальными конторами РСФСР устанавливает такое условие [...] как известность ему переводчика. LARIN, Aleksandr Aleksandrovič. *Pravovoje regulirovanije dejatel'nosti perevodčikov* [online]. c2012, [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: <<http://www.alba-translating.ru/index.php/ru/articles/legal-translators/502-larin2012.html>>.

⁹⁸ GUREVIČ, Leonid Ošerovič. *Notarijusy i perevodčiki. Pis'mo Prezidenta SPR v Minjust RF* [online]. c2011, [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: http://www.translatorunion.ru/index.php?Itemid&id=269&option=com_content&task=view

se s překladatelem“.⁹⁹ Tímto ustanovením se nemá na mysli osobní vztah notáře s překladatelem, nýbrž to, že si notář ověří překladatelovy jazykové a překladatelské schopnosti, a to předložením vysokoškolského diplomu s filologickým zaměřením, ale i jinými údaji, např. zkušenost a praxe v oboru. Na základě výše uvedených skutečností lze konstatovat, že dle zákona mohou vykonávat překladatelskou činnost nejen kvalifikovaní překladatelé, ale i osoby, jež zaručí adekvátnost a přesnost překladu.¹⁰⁰

Nicméně praxe je taková, že notáři vyžadují předložení vysokoškolského diplomu s jazykovým zaměřením. Vinnikov (2012), zabývající se rovněž právními vztahy mezi notáři a překladateli, tvrdí, že si notáři nemohou nárokovat předložení vysokoškolského diplomu, neboť obsahuje osobní údaje, jež jsou chráněny zákonem.¹⁰¹

Dalším dokumentem, který si je notář oprávněn nechat předložit od překladatele, je doklad totožnosti překladatele, aby se ujistil, že osoba, která překlad předává k ověření, je zároveň autorem překladu. Notář totiž neověřuje pravost překladu, nýbrž pravost podpisu překladatele, což stanovuje již zde několikrát uváděný čl. 81 *Zákona o notářích*. V praxi toto ustanovení znamená, že notář není povinen zkoumat správnost a adekvátnost originálu s překladem, a tudíž na sebe nebere žádnou odpovědnost za případné chyby v ověřovaném překladu. Z trestněprávního hlediska je za nepřesnost či nesprávnost překladu odpovědný sám překladatel. Z tohoto důvodu notář požaduje úplné údaje překladatele, tj. plné znění jména, trvalé bydliště aj., a musí jej seznámit s ustanovením *Zákona o notářích* týkajícím se notářského tajemství a Trestního zákoníku RF o odpovědnosti za vědomě nesprávný překlad.¹⁰²

Tímto aktem ověřování totožnosti osoby překladatele a jeho podpisu na překladu se notář zbavuje veškeré právní odpovědnosti za chyby, nepřesnosti či zcela neodpovídající údaje v textu; tato odpovědnost je přenesena na překladatele. Larin (2011) však tento výrok zpochybňuje, podle jeho výkladu práva za vědomě nesprávný překlad nenese odpovědnost ani překladatel sám, jelikož odpovědnost za vědomě nesprávný překlad je stanovena v úředním

⁹⁹ LARIN, Aleksandr Aleksandrovič. *Pravovoje regulirovanije dejatel'nosti perevodčikov* [online]. c2012, [cit. 2015-06-13]. Dostupné z: <<http://www.alba-translating.ru/index.php/ru/articles/legal-translators/502-larin2012.html>>

¹⁰⁰ Tamtéž

¹⁰¹ VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *Praktičeskije aspekty učastija perevodčika v ogolovnom processe*. [online]. c2012, [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: <<http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/praktičeskije-aspekty-privlečeniya-perevodčika-v-ugolovnom-processe/>>.

¹⁰² LARIN, Aleksandr Aleksandrovič. *Pravovoje regulirovanije dejatel'nosti perevodčikov* [online]. c2012, [cit. 2015-06-13]. Dostupné z: <<http://www.alba-translating.ru/index.php/ru/articles/legal-translators/502-larin2012.html>>.

a správním řízení a rovněž i při soudním jednání a v průběhu předběžného vyšetřování.¹⁰³ Tímto způsobem mohou být legalizovány dokumenty, jež pro státní správu mají charakter oficiálně právních textů a mohou obsahovat vědomé či nevědomé chyby a nepřesnosti.

Skutečnost, že se mohou do běžné praxe dostat chybné překlady dokumentů, které se v Rusku používají při soudních a úředních jednáních, považuje řada odborníků za alarmující a neúnosnou. A. Kic ve svém článku *Absence institutu soudních tlumočnicků v Rusku vyvolává konflikty (Отсутствие института присяжных переводчиков в России порождает конфликты)* upozorňuje, že některé soudní a vyšetřovací orgány jsou odkázány na překlady dokumentů, aby mohly dále pokračovat ve své činnosti, a kvůli časové tísní a pracovnímu nasazení nebo z finančních důvodů nemají možnost nechat si u konkrétních dokumentů posoudit správnost překladu.¹⁰⁴ Objektivními instancemi jsou v současné době například členové Svazu překladatelů Ruska, kteří se zabývají právními a soudními překlady. Výše popsaná praxe ověřování pravosti podpisu překladatele, nikoliv adekvátnosti překladu vůči originálu, je nejčastějším argumentem právníků, překladatelů a jiných zainteresovaných subjektů pro zavedení Komory soudních překladatelů a tlumočnicků s takovými kompetencemi, právy a povinnostmi překladatele/tlumočnicka jako v členských zemích EU, USA či Kanadě.

3.1.2 Dokumenty ověřované notáři

V následující podkapitole je uveden seznam dokumentů, které se v praxi nejčastěji nechávají ověřovat notářem. Pro lepší názornost vycházíme z Vinnikovy typizace textů, který texty dělí na dva typy, na typ A (tzv. běžné texty) a typ B (tzv. odborné texty):

Typ A – rodný list, křestní list, oddací list, úmrtní list, rozvodový list, potvrzení o rodinném stavu, výpis z rejstříku trestů, certifikáty, řidičská oprávnění, pasy, lékařská potvrzení bez speciální terminologie, povolení k pobytu, obsílky, apostily, celní prohlášení, konosamenty, osobní dokumenty – soukromé dopisy, pracovní knížky, školní dokumenty (maturitní vysvědčení, školní vysvědčení, potvrzení o absolvování aj.), dokumenty o vysokoškolském vzdělání (diplomy o absolvování studia, diplomy o získání vědecké hodnosti), akademická osvědčení, doporučené dopisy, čestná uznání, biografie a jiné oficiální dokumenty.

V rámci skupiny A lze běžné dokumenty rozdělit na krátké (1–2 strany) a dlouhé (3 a více stran). Pracovní knížky ze zemí SNS jsou často uváděny v ruštině, nicméně jsou ověřovány razítkem v národním jazyce. V tomto případě je vyžadován notářský překlad razítek.

¹⁰³ LARIN, Aleksandr Aleksandrovič. *Institut prisjažnyh perevodčikov: zarubežnyj opyt i perspektivy vvedeni ja v Rossii* [online] c2011, [cit. 2015-06-13]. Dostupné z: <<http://www.alba-translating.ru/index.php/ru/articles/2011/331-larin2011.html>>.

¹⁰⁴ KIC, A. *Otsutstvije instituta prisjažnyh perevodčikov v Rossii poroždaet konflikty* [online]. [cit. 2015-06-13]. Dostupné z: <<http://www.center-bereg.ru/j1858.html>>.

Typ B – lékařská epikríza, lékařská zpráva obsahující speciální terminologii, soudní usnesení, plná moc, soudní protokoly, ostatní procesní dokumenty, stanovy podniků, dokumenty obsahující vědecko-technickou terminologii, závěť, materiály konferencí atd.¹⁰⁵

Notářsky nelze ověřit překlad následujících dokumentů:

- překlad lékařských zpráv, kromě zpráv s kulatým razítkem;
- překlad dokumentů, na nichž je zalaminováno razítko;
- překlad dokumentů vydaných úředními orgány cizích států bez apostily nebo superlegalizace;
- překlad dokumentů obsahujících nesjednané opravy, škrty atd.;
- překlad dokumentů mezi právníckými osobami, pokud nejsou opatřeny razítkem nebo podpisem (nemá-li zahraniční právnícká osoba razítko v souladu se zákonem země, kde byla založena, nejedná se o důvod pro ověření dokumentu u notáře, neboť podle ruské legislativy musí mít právnícká osoba razítko);
- překlad dokumentu na několika stranách, pokud není sešit dohromady a opatřen razítky;
- překlad dokumentu, kde je v textu razítka jméno osoby vepsáno ručně;
- překlad dokumentu podepsaného osobou, jež k tomuto úkonu neměla dostačující oprávnění, nebyla k němu pověřena nebo byla nekompetentní.¹⁰⁶

3.1.2.1 Superlegalizace a apostila

Notář má právo ověřovat překlady, a to dvěma různými formami – tzv. superlegalizace (*консульская легализация*) a apostila (*апостиль*). V prvním případě hovoříme o procesu ověřování dokumentu v několika fázích, během kterého nabude právní sílu¹⁰⁷ v zahraničí. Tento typ překladu je nezbytný pro země, které nepodepsaly *Úmluvu o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin* (tzv. Haagskou úmluvu) z roku 1961.¹⁰⁸ Právě první etapou superlegalizace je notářské ověření podpisu překladatele, jenž překlad vyhotovil. Dalším krokem je ověření podpisu notáře Ministerstvem spravedlnosti RF, poté ověření podpisu pracovníka Ministerstva spravedlnosti příslušným odborem Ministerstva zahraničních věcí RF

¹⁰⁵ VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *Notariat i perevodčiki. O kompetencii perevodčika, rossijskom principe razumnoj dostatečnosti i zapadnom perfekcionizme* [online]. c2012, [cit. 2016-05-29]. Dostupné z: <<http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/notariat-i-perevodchiki/>>

¹⁰⁶ URL: <<http://eldia.ru/notarialniy-perevod/>>[cit. 2015-06-29].

¹⁰⁷ „Нотариальное заверение перевода является формой легализации, придания юридической силы сделанному переводу документа.“ Легализация перевода[online],[cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <<http://www.apostilles.ru/legalizaciya-perevoda.html>>

¹⁰⁸ URL: <https://uok.msmt.cz/uok/procedure.php?sec=mez_sml&w=1> [cit. 2015-06-29]

a nakonec stvrzení velvyslanectví země, pro niž se překlad zhotovoval.¹⁰⁹ K tomuto postupu nejčastěji dochází při překladu dokumentů v oblasti zahraničního obchodu.

Apostila naopak představuje zjednodušenou formu doložky, jež se připojuje k originálnímu dokumentu. Zásadním předpokladem pro uznání dokumentu s apostilou je, aby země, která překlad dokumentu požaduje, byla signatářem tzv. Haagské úmluvy. Nejčastější formou apostily v Rusku je razítko, které se přikládá na originální list dokumentu či jakýkoliv jiný list, jenž je k originálu připojen.

3.1.3 Odmítnutí ověření podpisu překladatele a překladu

Překladatel, který chce nechat notářsky ověřit svůj podpis svého překladu, musí notáři předložit požadované dokumenty potvrzující jeho totožnost a dostatečnou jazykovou znalost. Nicméně i přes splnění těchto požadavků není notář povinen překlad opatřit notářským razítkem. Zákon mu tuto povinnost totiž neukládá, tudíž při sebemenší pochybnosti o schopnostech a znalostech překladatele může odmítnout ověřit podpis překladatele na přeložených dokumentech.

Mnozí překladatelé často kritizují tento stav, neboť jsou svým způsobem odkázáni na rozhodnutí notáře, což vede často ke korupci. Notáři si běžně účtují za ověřování podpisů několikanásobně vyšší částky než doporučené tarify.

Dalším důvodem pro odmítnutí ověření podpisu překladatele ze strany notáře je neodpovídající formální úprava překladu. Článek 45 *Zákona o notářích* stanovuje, že notář nesmí k notářskému ověření přijímat dokumenty, jež obsahují přepisy, škrty, předem neujednané změny či doplnění zanesená tužkou. Text musí být napsán jasně a srozumitelně. Data, čísla a lhůty musí být vypsány alespoň jednou slovy a jména právnických osob je nutno uvést v plném znění spolu s úplným zněním sídla podnikání. U fyzických osob je třeba uvést kompletní osobní údaje, např. jméno, jméno po otci a příjmení. Jestliže počet listů daného dokumentu určeného k ověření přesahuje jednu stránku, musí být tyto listy papírů sešity, očíslovány a opatřeny razítkem.¹¹⁰

¹⁰⁹ URL: <<http://www.pravo-urist.ru/index.php?id=16>> [cit. 2015-06-29]

¹¹⁰ Článek 45. Требования к документам, представляемым для совершения нотариальных действий Нотариусы не принимают для совершения нотариальных действий документы, имеющие подчистки либо подписки, зачёркнутые слова и иные неоговорённые исправления, а также документы, исполненные карандашом. Текст нотариально удостоверяемой сделки должен быть написан ясно и чётко, относящиеся к содержанию документа числа и сроки обозначены хотя бы один раз словами, а наименования юридических лиц без сокращений, с указанием адресов их органов. Фамилии, имена и отчества граждан, адрес их места жительства должны быть написаны полностью. В документе, объём которого превышает один лист, листы должны быть прошиты, пронумерованы и скреплены печатью. Глава 1 čl. 2 Osnovy zakonodatel'stva Rossijskoj Federacii o notariate ot 11 fevralja 1993 g. N 4462-1 [online]. [cit. 2015-04-12] Dostupné z: <<http://docs.cntd.ru/document/9003670>>

3.1.4 Výše finanční odměny za ověření podpisu překladatele a překladu

Výše finančních odměn za jednotlivé notářské úkony bývaly ve starém, neupraveném *Zákonu o notářích* stanoveny ve čl. 22.1. Nicméně v něm nebyla jasně nařízena konkrétní částka za ověření podpisu překladatele, pouze finanční obnos za ověření libovolného dokumentu či kopie dokumentu. Nový, upravený *Zákon o notářích* stanovuje v čl. 276 zcela jednoznačně, že „za ověření správnosti překladu dokumentu z jednoho jazyka do druhého“ si smí notář účtovat „500 rublů za jednu stránku dokumentu. Za ověření pravosti podpisu překladatele na jednom dokumentu 300 rublů.“¹¹¹

3.1.5 Forma notářsky ověřeného podpisu překladatele a překladu

Každý překlad s notářsky ověřeným podpisem překladatele má pevně stanovenou formu a textovou formulaci. Dokument překladu se zpravidla sešívá společně buď s jeho originálem, nebo notářsky ověřeným překladem. Překlad se nedoporučuje přišívat k dokumentům jako občanský průkaz, řidičský průkaz, vysokoškolský diplom a k jiným oficiálním dokumentům, aby nebyla narušena celistvost dokumentů. Stužka na poslední straně dokumentů se zalepuje papírovou páskou, kterou notář svým notářským razítkem stvrdí. Texty překladů musí být úplné, nelze ověřovat jen jejich části. Na poslední stránce překladu dole stojí následující formulace: „Text (název dokumentu) z jazyka do jazyka přeložen překladatelem (plné znění jména překladatele)“¹¹², plné znění textu viz příloha.

3.2 Návrh právních vztahů mezi notářem a překladatelem

Současná úprava právních vztahů mezi notářem a překladatelem při ověřování překladu čelí silné kritice převážně z řad překladatelů a profesních organizací. Gurevič ve svém již výše zmiňovaném dopisu Ministerstvu vnitra RF ze dne 20. prosince 2011 předkládá návrh (příklání se k němu i Vinnikov¹¹³), respektive požadavek, vyšší transparentnosti a přehlednosti právních vztahů mezi notářem a překladatelem a jasná pravidla, kdo je povinen

¹¹¹ >; Článek 276. § 36 Osnovy zakonodatel'stva Rossijskoj Federacii o notariate ot 11 fevralja 1993 g. N 4462-1 [online]. [cit. 2015-04-12] Dostupné z: <<http://docs.cntd.ru/document/9003670>>: Размер нотариального тарифа: засвидетельствование верности перевода документа с одного языка на другой - 500 рублей за одну страницу документа; засвидетельствование подлинности подписи переводчика на одном документе - 300 рублей.

¹¹²Текст (название документа) с языка на язык переведён переводчиком.....(Ф. И. О.), *Нотариальное заверение перевода* [online]. [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <<http://navigator-msk.com/ru/byuro-perevodov/notarialnoe-zaverenie-perevoda>>

¹¹³ VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *Notariat i perevodčiki. O kompetencii perevodčika, rossijskom principe razumnoj dostatečnosti i zapadnom perfekcionizme* [online]. c2012, [cit. 2015-06-29]. Dostupné z: <<http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/notariat-i-perevodchiki/>>.

např. uhradit finanční náklady za ověření.¹¹⁴ Návrh především upravuje práva překladatelů, již jsou členy Svazu překladatelů Ruska, práva notářů a dokumenty, které mohou od překladatelů požadovat, a také roli překladatelských agentur.

Tento nový koncept detailně popisuje čtyři případy vztahů mezi notářem a překladatelem. V prvním případě je zhotovitelem překladu překladatel, jenž je členem Svazu překladatelů Ruska. Překladatel tedy nemusí uvádět důvod či účel zhotovení překladu a adekvátnost překladu je stvrzena jeho podpisem a razítkem organizace. Takto ověřený překlad předloží notáři, prokáže se členskou kartou Svazu překladatelů Ruska a libovolným dokumentem potvrzujícím jeho totožnost a notář už jen ověří pravost podpisu překladatele. Finanční náklady hradí překladatel a notář nemá právo od překladatele požadovat jiné dokumenty než ty, které byly uvedeny výše.

Druhou možností je notářské ověření pravosti podpisu překladatele, jenž překlad vyhotovuje coby zaměstnanec překladatelských agentur či jiných profesních organizací nebo jako *freelancer* na základě smluvních dohod s překladatelskými agenturami, případně jinými organizacemi. Správnost překladu pak ověřuje překladatelská agentura či jiná organizace, které se zároveň stávají garanty odbornosti překladatele, jež je stvrzena pracovní nebo občanskoprávní smlouvou. Z tohoto důvodu notář nevyžaduje od překladatele žádná potvrzení o jeho kompetentnosti, stačí jen doklad totožnosti. Náklady za ověření hradí překladatelská agentura či jiná organizace.

Třetím případem je ověření pravosti podpisu překladatele, jenž překlad zhotovuje z vlastní iniciativy a není členem Svazu překladatelů Ruska. Překlad k posouzení správnosti posílá expertům Svazu překladatelů Ruska nebo jiné organizaci, která k tomu má oprávnění. Notáři předloží pouze doklad totožnosti a náklady nese rovněž on sám.

Posledním případem je notářské ověření pravosti podpisu překladatele, jenž překladatelskou či tlumočnickou zakázku zhotoví na objednávku notáře. Za správnost překladu, již si notář může nechat ověřit u odborníka ze Svazu překladatelů Ruska nebo jiné oprávněné organizace, plně zodpovídá překladatel. Náklady za ověření pravosti překladu a notářské úkony jsou hrazeny z rozpočtu pro překlad dokumentů.

Dodatečným bodem k tomuto návrhu je paragraf stanovující typy dokumentů, které mohou sloužit pro ověření kompetentnosti překladatele. Mezi nimi jsou uvedeny kopie diplomu o vysokoškolském překladatelském vzdělání, potvrzení o profesní atestaci vydané

¹¹⁴ GUREVIČ, Leonid Ošerovič. *Notariusy i perevodčiki. Pis'mo Prezidenta SPR v Minjust RF* [online]. c2011, [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.translators-union.ru/index.php?Itemid&id=269&option=com_content&task=view>

Svazem překladatelů Ruska nebo jinou k tomu oprávněnou organizací a v neposlední řadě i seznam překladů.¹¹⁵

3.3 Situace v České republice

Notáři v České republice nejsou nezbytnou součástí oficiálních překladů pro soudy, vyšetřovací orgány nebo jiné státní instituce. Mají sice právo ověřovat podpisy nebo kopie dokumentů a listin, nicméně neověřují podpisy překladatelů na překladech, jako je tomu v Rusku. Tuto roli zastupují překladatelé mající tzv. soudní razítko, jež se správně nazývá tlumočnické razítko. Po jeho obvodu je uvedeno celé jméno překladatele/tlumočnicka a jeho pracovní jazyky. Tlumočnická doložka s tlumočnickým razítkem a vlastnoručním podpisem překladatele nevyžaduje další ověřování podpisu notářem, neboť tlumočnické razítko slouží jako dostatečná identifikace překladatele. Tímto způsobem překladatel/tlumočnický přebírá odpovědnost za správnost a úplnost zhotoveného překladu. Jakákoliv trestní odpovědnost se vztahuje právě na jeho osobu. V praxi často dochází k tomu, že překlad vyhotoví překladatel bez tlumočnického razítka a poté překladatel mající tlumočnické razítko tento překlad opatří tlumočnickou doložkou s vlastním razítkem a podpisem; je třeba zdůraznit, že za jeho správnost a úplnost však ručí oni sami (i když nejsou autoři překladu). Notářské služby lze využít v případě apostily a superlegalizace.

3.4 Závěr

Zákon o notářích nebyl žádným způsobem upraven (stav k srpnu 2016); výzvy, výtky a připomínky adresované ministru spravedlnosti předsedou Svazu překladatelů Ruska Gurevičem nebyly doposud vyslyšeny. Notáři tak v Rusku nadále zůstávají součástí procesu ověřování úředních, právních a soudních listin, i přes všechna rizika, ke kterým může v procesu ověřování dojít. Úloha notáře by měla být omezena pouze na případy nutnosti ověřování přeložených listin do zahraničí typu apostily nebo superlegalizace, nikoliv být nepostradatelnou součástí ověřování listin a dokumentů v rámci Ruska. Velká část notářů zabývajících se ověřováním překladů pracuje u překladatelské agentury, s níž má uzavřenou dohodu o spolupráci. Tento smluvní akt je pro notáře velice výhodný, neboť odpovědnost za překlady nese překladatelská agentura, která sama rozhoduje, s kterými překladateli bude spolupracovat, čímž by se mělo snížit riziko nesprávného překladu. Aktuální legislativa

¹¹⁵GUREVIČ, Leonid Ošerovič. *Notariusy i perevodčiki. Pis'mo Prezidenta SPR v Minjust RF* [online]. c2011, [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.translators-union.ru/index.php?Itemid&id=269&option=com_content&task=view>

upravující práva a povinnosti notářů a jejich vztah k překladatelům není příliš jasná a mnohá ustanovení otevírají cestu ke spekulacím a obcházením zákonů. Notáři tak mají větší prostor k manipulacím, což překladatele staví do nevýhodné pozice. Jakákoliv změna během procesu oficiálního ověřování překladů je pro notáře nevýhodná. Zavedení institutu soudních překladatelů/tlumočnicků po vzoru českého či evropského systému by pro notáře znamenalo snížení ekonomických příjmů plynoucích z ověřování překladů. Z tohoto důvodu se notáři snaží zachovat status quo a hlasy volající po přísnější regulaci na trhu s ověřováním překladů zůstávají nejvyššími úředními orgány nevyslyšeny. V současné době není změna *Zákona o notářích* upravující právní vztah mezi notáři a překladateli aktuální.

4. Překladatelské agentury

Tato kapitola je věnována roli překladatelských agentur v procesu přibírání překladatelů/tlumočnicků k soudním řízením a způsobu, jakým si překladatelské agentury vybírají překladatele/tlumočnický pro budoucí spolupráci. Soudy či vyšetřovací orgány nemají k dispozici centrální databázi soudních tlumočnicků, jak je tomu v České republice. Nelze tedy předpokládat, že by samy vyhledávaly a oslovovaly překladatele/tlumočnický. Tuto činnost za ně v Rusku vykonávají překladatelské agentury (*бюро переводов*). Tento způsob přibírání překladatele/tlumočnický se sice jeví jako logický a snadný, nicméně kvůli nejasným zákonným ustanovením a přehlížením zákonů v běžné praxi dochází ve vztazích mezi soudy a překladatelskými agenturami k mnoha nejasnostem, na které bude v této kapitole poukázáno.

4.1 Subjekty účastníci se zajištění překladatelských/tlumočnických služeb pro soudy

Následující část se soustředí na subjekty, které se podílejí na zprostředkování překladatelských/tlumočnických služeb pro soudy. Nejprve nastiňuje rozpor v jednotlivých zákonech, poté již popisuje soudní překladatelské organizace a orgány řízení systému trestního řízení a to, jakým způsobem fungují překladatelské agentury.

4.1.1 Kolize zákonů

V roce 2005 vstoupil v platnost zákon *O přidělování zakázek na dodávky zboží, provedení prací, poskytování služeb pro státní a obecní potřeby* (*Федеральный закон от 21 июля 2005 г. N 94-ФЗ О размещении заказов на поставки товаров, выполнение работ, оказание услуг для государственных и муниципальных нужд*), podle kterého se vypisují výběrová řízení na poskytování služeb pro státní a veřejné orgány. Tento zákon se samozřejmě netýká účastníků trestního řízení (soudci, advokáti, vyšetřovatelé), ale vztahuje se výhradně na překladatele/tlumočnický, který je *ВИК* označován za odlišnou osobu účastníci se trestního řízení.¹¹⁶ V případě přibírání soudních překladatelů/tlumočnicků se v RF nyní rozmáhá tendence ušetřit na překladatelských/tlumočnických službách, i když je to v rozporu s *ВИК*, které ve svých ustanoveních výběrová řízení nepovoluje.¹¹⁷ Ustanovení *ВИК* se všeobecně považují za nadřazená normám jiných zákonů a všichni účastníci trestněsoudního řízení se jimi musí řídit. V dopise *Ministerstva hospodářského rozvoje RF* (*Минэкономразвития РФ*)

¹¹⁶ VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *Sudebnyj perevod i sudebno-perevodčeskije organizacii* [online]. c2012, [cit. 2016-06-24]. Dostupné z: < <http://www.justicemaker.ru/viewarticle.php?art=2971&id=15>>.

¹¹⁷ Tamtéž

ze dne 18. září 2007 č. 14026-ФП/Д04 se zakazuje provádět výběrová řízení na překladatelské/tlumočnické služby pro soudní řízení.¹¹⁸ Praxe je ovšem odlišná. Ustanoveními *VIK* se neřídí ani samy justiční orgány a podle Vinnikova (2012) je to způsobeno tržními praktikami v oblasti překladů/tlumočení pro soudní a vyšetřovací orgány. Na ruském trhu nelze nalézt samostatně působící překladatele/tlumočníky, kteří by mohli překládat/tlumočit do ostatních jazyků, jež mají v určitém subjektu RF status úředního jazyka, nebo do jazyků SNS, a proto tyto služby nabízejí komerční překladatelské agentury, „které svou činnost provozují bez udělení licencí nebo jiných regulačních ustanovení a je jim bez formálních omezení povoleno poskytovat své služby soudním orgánům na základě smluv jako právnickým osobám“.¹¹⁹

4.1.2 Soudněpřekladatelské organizace a orgány řízení systému trestního řízení

V Rusku začaly působit dva nové subjekty, které trestní řád nezná. Jedná se o tzv. *soudněpřekladatelské organizace* (*судебно-переводческие организации*), dále jen *СПО*, a *orgány řízení systému trestního řízení* (*органы управления правоохранительной системой*), dále jen *ОВИС*, přičemž *СПО* lze chápat jako subjekt práva, který poskytuje překladatelské/tlumočnické služby a služby s nimi spjaté justičnímu systému; *ОВИС* je pak subjektem odpovědným za organizační a materiálně-technické zajištění činnosti soudu a vyšetřovacích orgánů.¹²⁰

Tyto subjekty vystupují jako zprostředkovatelé služeb mezi účastníky trestního řízení. *СПО* vystupuje jako zaměstnavatel soudního překladatele/tlumočníka a je vykonavatelem pro *ОВИС* a objednavatele služeb (účastníka trestního řízení), zatímco *ОВИС* vystupuje pro *СПО* jako plátce za poskytnuté služby a pro objednavatele služeb jako vykonavatel.¹²¹ Z těchto spleťtých vztahů lze vyvodit, že soudci či vyšetřovatelé veškerou práci s vyhledáním překladatele/tlumočníka přenechávají *ОВИС*, které se řídí spíše cenou překladatele/tlumočníka, nikoliv jeho odborností a zkušenostmi.

Vinnikov(2012) navrhuje třibodový systém, jenž by jasně stanovoval právní vztahy mezi všemi třemi subjekty (soudy, *СПО* a *ОВИС*):

¹¹⁸ VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *Sudebnyj perevod i sudebno-perevodčeskije organizacii* [online]. c2012, [cit. 2016-06-24]. Dostupné z: < <http://www.justicemaker.ru/viewarticle.php?art=2971&id=15> >.

¹¹⁹ Тамтѣж: [...] которые действуют без лицензирования или иных регуляторов и без формальных ограничений допускаются к обслуживанию органов правосудия на основании договоров как юридические лица.

¹²⁰ Тамтѣж

¹²¹ Тамтѣж

- a) prvotním dokumentem je usnesení soudce nebo vyšetřovatele o jmenování překladatele/tlumočnicka, který spolupracuje s *СНО*. Toto usnesení se poté zašle *СНО* a *ОУПЦ*;
- b) na základě usnesení se uzavře smlouva mezi *СНО* a soudem; třetí osobou, tedy plátcem, je *ОУПЦ*;
- c) po vykonání překladatelského/tlumočnického úkonu vydá soudce nebo vyšetřovatel usnesení o úhradě za překladatelské/tlumočnické služby, které zprostředkovala *СНО*. Ustanovení se pošle do *СНО* a *ОУПЦ* a *СНО* vystaví *ОУПЦ* fakturu za vykonané služby.¹²²

Aby výše uvedený systém správně fungoval, musí být tyto dva subjekty nejprve právně ošetřeny. УПК nezná právnické osoby účastníci se řízení, např. soudněpřekladatelské organizace, a *Гражданский кодекс Российской Федерации*, dále jen *ГК*, nerozlišuje mezi účastníky řízení a fyzickými osobami. Vinnikov (ibid.) uvádí, že soudy a vyšetřovací orgány často neuznávají smlouvy uzavřené podle jednoho či druhého zákona a běžně si stanovují ceny podle vlastního uvážení.¹²³

4.1.3 Překladatelé/tlumočníci a překladatelské agentury

Překladatelské agentury sehrávají při přibírání překladatelů/tlumočnicků k soudnímu řízení významnou roli. Na základě objednávek soudních a vyšetřovacích orgánů totiž zprostředkovávají překladatele/tlumočnické požadovaných jazyků. Ruská legislativa ve svých zákonech stanovuje, kdo smí přibrat překladatele/tlumočnicka k soudnímu řízení a za jakých podmínek. Překladatelské agentury sice respektují tato ustanovení, ale není zcela jasné, na základě jakých kritérií se rozhoduje o spolupráci s překladateli/tlumočnickými. Odpověď na tyto otázky poskytly překladatelské agentury z celého Ruska formou dotazníku, jenž jim byl pro účely této diplomové práce zaslán (plné znění dotazník je k dispozici v přílohách této práce). Otázky byly zaměřeny na problematiku výběru překladatelů/tlumočnicků, formy spolupráce a vztahy překladatelských agentur se soudními a vyšetřovacími orgány.

Na základě výsledků z dotazníku jasně vyplývá, že většina překladatelů/tlumočnicků překladatelské agentury kontaktuje s nabídkou svých služeb. Nicméně i překladatelské agentury jsou při hledání vhodných kandidátů samy aktivní a nejčastěji své nabídky ke spolupráci zveřejňují na specializovaných sociálních sítích pro překladatele/tlumočnické, různých fórech a internetových portálech. V případě, že klient poptává překlad/tlumočení z málo

¹²² VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *Sudebnyj perevod i sudebno-perevodčeskije organizacii* [online]. c2012, [cit. 2016-06-24]. Dostupné z: < <http://www.justicemaker.ru/viewarticle.php?art=2971&id=15>>.

¹²³ Tamtéž

rozšířeného jazyka, obracejí se překladatelské agentury rovněž na specializovaná pracoviště univerzit.

Agentury si své potenciální spolupracovníky vybírají na základě životopisu a průvodního dopisu. Pro rozhodování není důležitý pouze jejich obsah, ale i celková forma. Jestliže byl nalezen vhodný kandidát ke spolupráci, přistupuje překladatelská agentura k testování jeho jazykových znalostí a překladatelských schopností. K tomuto účelu zasílají překladatelům zkušební překlad, jehož tematika se může lišit podle toho, jaký typ překladu by kandidát pro agenturu zhotovoval. Testovací překlad má za úkol prověřit znalosti ruského a cizího jazyka, dále schopnost pracovat s překladatelskými softwary a MS Wordem i jaká překladatelská řešení překladatel volí pro obtížná místa v textu (vlastní jména, zkratky, odborná terminologie), která často musí vyřešit pouze kontaktováním zadavatele překladu. Správnost převedení textu a překladatelské schopnosti posuzují zkušení překladatelé, kteří pracují v agentuře na základě stálého pracovního poměru.

Poté následuje osobní pohovor, během kterého překladatel/tlumočník předloží doklad o svém dosaženém vzdělání. Od překladatele/tlumočníka se očekává vysokoškolské vzdělání v oboru translatologie a filologie nebo profilového oboru (např. právo, medicína, technické zaměření). Neméně důležité jsou i zkušenosti s překlady/tlumočením, agentury preferují praxi v oboru v rozmezí alespoň tří let. Zhotoví-li uchazeč, který sice nepůsobí dlouho na trhu, odpovídající zkušební překlad, není délka praxe rozhodující. Pro úzce specializované právní, technické či medicínské texty dávají agentury přednost odborníkům z daného oboru, kteří ovládají daný jazyk, i když nemají překladatelskou průpravu. Pro překlady/tlumočení v soudní praxi je požadována znalost práva a právní terminologie v obou jazycích a dlouholeté zkušenosti s právními překlady/tlumočeními.

Nejčastější formou spolupráce mezi překladateli/tlumočníky a překladatelskými agenturami je uzavření dohody o provedení práce. Samotný pracovní vztah se ale odvíjí od typu spolupráce s agenturou. Uchází-li se kandidát o místo redaktora či korektora anebo osvědčil-li se překladatel/tlumočník svými schopnostmi a je pro agenturu nepostradatelný, je zaměstnán na hlavní pracovní poměr. V ostatních případech se upřednostňuje spolupráce s *freelancery*.

4.1.4 Překladatelské agentury a soudy

Jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole, soudní a vyšetřovací orgány nesmí podle nařízení ruského ministra spravedlnosti vypisovat veřejná výběrová řízení na překladatelské/tlumočnické služby, jelikož zásadním faktorem pro přidělení zakázky pak není

kvalita, ale cena za poskytované služby. V praxi však OVIIC veřejné konkurzy vyhlašuje. Celý proces je centralizovaný a formalizovaný. Překladačské agentury se přihlásí do konkurzu a nejlepší cenová nabídka vítězí. Nicméně samy agentury připouštějí, že vyhrát veřejné zakázky vypisované soudem je velice těžké, neboť jedním z rozhodujících činitelů je i korupce a protekce. Je veřejným tajemstvím, že se platí nemalé částky za kontakty na orgány, které vypisují veřejné soutěže, nebo za informace týkající se nabídek konkurentů.

V případě veřejných výběrových řízení uhradí soudní orgány bezhotovostně roční částku za překladačské/tlumočnické služby, a to ve výši, jakou překladačská agentura sama navrhla. V konkurzech jsou ale sazby za překladačské/tlumočnické služby kvůli konkurenci velmi nízké. Veřejná výběrová řízení jsou totiž celostátní a mohou se do nich přihlásit všechny subjekty působící na území Ruska; sazby za překladačské/tlumočnické služby se logicky v jednotlivých městech a částech Ruska výrazně liší, tudíž se cenová hranice pohybuje velmi nízko. Obecně řečeno jsou sazby za překlady/tlumočení pro soudy a státní orgány nižší, než je běžná tržní cena. Marže, jež připadá agentuře za zprostředkování služeb, se pohybuje v průměru kolem 20 %, překladač/tlumočnický tedy dostává zhruba 80 % ceny za své služby.

Pokud překladačská agentura získá veřejnou zakázku na poskytování překladačských/tlumočnických služeb, zajistí dostatečný počet kvalifikovaných překladačů/tlumočnicků, jejichž výběr záleží pouze na jejím rozhodnutí. Zákon stanovuje, že soudce či vyšetřovatel se musí ujistit o překladačově/tlumočnickově kompetentnosti, tedy předložením vysokoškolského diplomu lingvistického zaměření. Soudce vydá usnesení, jímž danou osobu jmenuje překladačem/tlumočnickem pro dané soudní řízení. Odpovědnost za kvalitu překlady/tlumočení pak připadá na dodavatele služeb, tedy překladačskou agenturu.

4.2 Situace v České republice

Překladačské agentury se v České republice nevyužívají pro soudní překlady/tlumočení v tak hojné míře jako v RF. K těmto účelům se využívá seznam jmenovaných překladačů/tlumočnicků, který je zveřejněn na internetu a přístupný široké veřejnosti.¹²⁴ Pokud soudy nebo vyšetřovací orgány potřebují překladače/tlumočnicka z/do jazyka, jež žádný ze jmenovaných překladačů/tlumočnicků neovládá, mohou se v tomto případě obrátit

¹²⁴ Viz např. Evidence znaleců a tlumočnicků. URL. <[http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/\\$\\$SearchForm?OpenForm&Seq=1#_RefreshKW_select_5](http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/$$SearchForm?OpenForm&Seq=1#_RefreshKW_select_5)> [cit. 2016-08-06]

na překladatelskou agenturu s žádostí o zprostředkování překladatele/tlumočnicka s daným jazykem.

4.3 Závěr

Překladatelské agentury mají výsadní postavení při zajišťování překladů/tlumočení pro soudní praxi v Rusku. Neexistují však jasně stanovená pravidla, jakým způsobem a za jakých podmínek smějí soudy či vyšetřovací orgány spolupracovat s překladatelskými agenturami. V praxi se na překladatelské/tlumočnické služby pro soudní praxi vypisují výběrová řízení, i když byl tento postup zakázán ministrem spravedlnosti RF, přičemž hlavním kritériem pro získání zakázky je cena za poskytované služby, což logicky vytváří „vhodné“ podmínky pro korupci.

Právně není ošetřeno ani zapojení nových právních subjektů zajišťujících překladatelské/tlumočnické služby pro soudy, tedy *CHIO* a *OVIIC*. Nebude-li jejich postavení v procesu přibírání překladatelů/tlumočnicků k soudnímu řízení právně specifikováno, nadále bude při přibírání překladatelů/tlumočnicků k soudnímu řízení docházet k diskrepancím.

Překladatelské agentury si pro překlady/tlumočení pro soudy a vyšetřovací orgány nejčastěji volí zkušené překladatele/tlumočnický mající dlouholeté zkušenosti v oboru a dobré znalosti práva. Překladatelské agentury se často o veřejné zakázky na překlady/tlumočení pro soudy a vyšetřovací orgány neucházejí, neboť odměna za jejich služby je z důvodu konkurence snižována a navíc je velmi těžké danou zakázku vyhrát, pokud daná agentura nemá potřebné kontakty. Překladatelské agentury tedy budou i nadále zajišťovat překlady/tlumočení pro soudní praxi, přinejmenším do té doby, než bude zaveden např. výše zmíněný *Jednotný státní registr soudních překladatelů/tlumočnicků*.

5. Vzdělání a příprava soudních překladatelů/tlumočnicků

Odborné vzdělání a příprava překladatelů/tlumočnicků pro soudní praxi je základním předpokladem pro bezproblémový průběh soudních řízení či vyšetřování u policie. Od překladatelů/tlumočnicků se vyžaduje řada profesních návyků jako např. jazykové znalosti, schopnost překládat přesně (nikoliv doslovně) tak, aby byla předána hlavní myšlenka sdělení, dodržování etického kodexu soudních překladatelů/tlumočnicků, neutralita, slušné vystupování aj. Toto povolání nelze vykonávat bez znalostí dalších vědních disciplín, především pak právního systému státu, v němž je soudní překladatel/tlumočnick činný, a kulturně-sociálního prostředí národa či etnika, z jehož jazyka překládá/tlumočí a naopak. Všechny tyto aspekty poukazují na náročnost této profese a odpovědnost, s níž je spojena. Právě v oblasti soudního překladu/tlumočení je zřejmé, že pouhá znalost jazyků není dostatečným předpokladem pro jmenování soudním překladatelem/tlumočnickem. Pokud jde o ideální profil soudního překladatele/tlumočnicka, je jím osoba s lingvistickým a zároveň právním vzděláním, většina zájemců o povolání soudního překladatele/tlumočnicka má však vzdělání pouze v jednom z výše uvedených oborů, převážně v oblasti jazykové. Za tohoto předpokladu je třeba zajistit absolventům překladatelství, tlumočnictví a jiných lingvistických oborů dostatečné vzdělání týkající se právního systému a zákonů dané země.

5.1 Systém vzdělávání a přípravy (soudních) tlumočnicků v Rusku

Na úvod této podkapitoly je třeba zdůraznit, že v názvu bylo přídavné jméno soudní dáno do závorek, jelikož tento pojem ruská legislativa nezná, takže slouží spíše jako bližší určující pojem. Ani v České republice, ani v Rusku neexistuje úzce specializovaný studijní program pro soudní překlad a tlumočení. V Rusku existuje řada univerzit a vysokých škol, které nabízejí studijní programy a speciální vzdělávací kurzy v oblasti překladatelství a tlumočnictví. Podle dostupných informací se překladatelské a tlumočnické předměty vyučují na 152 univerzitách, avšak pouze několik z nich vyučuje konsekutivní a simultánní tlumočení. Jedná se o následující univerzity: *Astrachaňská státní univerzita, Čeljabinská státní univerzita, Institut cizích jazyků, Moskevská mezinárodní překladatelsko-tlumočnická škola, Moskevská státní lingvistická univerzita, Moskevská státní univerzita M. V. Lomonosova, Permská národní výzkumná polytechnická univerzita, Ruská státní humanitní univerzita,*

Ruská státní pedagogická univerzita A. I. Gercena, Státní lingvistická univerzita N. A. Dobroljubova v Nižním Novgorodu a Volgogradská státní univerzita.¹²⁵

V Rusku existuje seznam akreditovaných oborů na vysokých školách, tzv. *Státní norma o vyšším odborném vzdělání (Государственный стандарт высшего профессионального образования)*, na němž je zapsána i *Lingvistika a mezikulturní komunikace (Лингвистика и межкультурная коммуникация)*, která je dále rozdělena do pěti oborů, a to *Teorie a metodika vyučování cizích jazyků a kultur (Теория и методика преподавания иностранных языков и культур)*, *Teorie a praxe mezikulturní komunikace (Теория и практика межкультурной коммуникации)*, *Překlad a translatologie (Перевод и переводоведение)*, *Tlumočení a překlad (Устный и письменный перевод)* a *Translatologie (Переводоведение)*.¹²⁶ Zároveň byla zavedena nová doplňková specializace *Překladatel ve sféře odborné komunikace (Переводчик в сфере профессиональной коммуникации)*, jejímž cílem bylo zvýšit úroveň profesionality a znalostí již vystudovaných překladatelů a lingvistů v různých oborech, nicméně, jak sama Muratova (2006) upozorňuje, vzhledem k nedostatku učebních pomůcek, technického vybavení a vyškolených kompetentních učitelů se tento učební program omezil pouze na jazykové vzdělání a část překladatelská tak zůstala opominuta.¹²⁷ Je zjevné, že zde existuje propast mezi tím, co společnost vyžaduje od soudních překladatelů/tlumočnicků, a tím, co je vyučováno na univerzitách v rámci studijních programů. Sama autorka upozorňuje na skutečnost, že v Rusku jsou v zákonných ustanoveních stanovena práva, povinnosti a odpovědnost soudního překladatele/tlumočnicka, nicméně nejsou stanovena pravidla pro udělování licencí, akreditací, kvalifikačních zkoušek nebo certifikací soudních tlumočnicků.¹²⁸ Muratova (ibid.) prosazuje zavedení kvalifikačních zkoušek pro soudní tlumočnický, aby se pozvedla úroveň a kvalita soudních překladů/tlumočení v Rusku.

Ruské univerzity a vysoké školy nabízejí široké spektrum cizích jazyků (v České republice se některé z nich na žádné univerzitě nevyučují). Jedná se například o kavkazské a středoasijské jazyky. Výuka jazyků bývalých zemí SSSR je opodstatněna úzkou spoluprací a diplomatickými styky s těmito zeměmi i po rozpadu Sovětského svazu. Potřeba specialistů

¹²⁵ MISTRYUKOVA, Ekaterina. *Vývojové tendence v ruské teorii tlumočení na přelomu 20. a 21. století*. Praha: Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Ústav translatologie, 2014. 100 s. Vedoucí diplomové práce prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc. [online]. [2016-06-19] Dostupné z: <<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/109241/>>

¹²⁶ MURATOVA, Irina Anatol'jevna. *Soderžanije i format certifikovannogo ekzamena sudebních perevodčikov kak metodičeskaja problema*. Moskva, 2006. Disertační práce na Moskovskom gosudarstvennom universitete im. M.V.Lomonosova. Vedoucí disertační práce doc. d.f.n. Verbickaja M.V [online]. [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <<http://nauka-pedagogika.com/viewer/164445/d/#?page=1>>

¹²⁷ Tamtéž

¹²⁸ Tamtéž

a lingvistů pro dané jazykové a kulturní regiony je pro Rusko velmi důležitá nejen v oblasti politické, hospodářské a kulturní, ale i proto, že mnoho občanů těchto republik trvale žije a pracuje na území RF.

V Rusku bohužel dodnes neexistuje úzká spolupráce mezi jazykovými ústavami univerzit a právními univerzitami, jako tomu je v České republice. Lze se domnívat, že tento nedostatek vyplývá z neukotvení statusu soudního překladatele/tlumočnicka v ruské legislativě. Jeho zavedením by se vyřešily otázky náboru a odborná příprava soudních překladatelů/tlumočnicků především na lingvistické a právní úrovni.¹²⁹ Je třeba však poukázat na to, že projekt *Jednotného státního registru soudních překladatelů/tlumočnicků* vypracovaný Larinem, Obidinovou a Sdobnikovem navrhuje, aby všichni uchazeči o jmenování soudním překladatelem/tlumočnickem absolvovali test o ruském právním systému a jeho legislativě, aniž by jakkoliv specifikovali odbornou přípravu k této zkoušce.

Ruský trh toto bílé místo vyplnil nabídkami vlastních specializovaných překladatelských kurzů vedených kompetentními a zkušenými překladateli/tlumočníky. Překladatelské nebo jazykové agentury nabízejí kurzy zaměřené na hospodářskou, lékařskou, technickou a v neposlední řadě i právní terminologii. Jako příklad lze uvést kurz překladu právnických textů pořádaný překladatelskou agenturou *Lingua contact*. Sama agentura na svých stránkách uvádí, že jedním z důvodů, proč se rozhodla nabízet tento typ kurzů, je skutečnost, že je jich v Rusku nedostatek.¹³⁰ Nahlédneme-li do programu kurzu, zjistíme, že žádná přednáška či seminář se nevěnuje problematice soudního překladu/tlumočení, zkoumá totiž blíže např. trestní právo aj. a soustředí se především na komerční sféru právních překladů tzv. běžných textů, tj. např. překlad smluv a stanov.¹³¹ Formát výuky prostřednictvím tzv. webinářů je velmi praktický, jelikož se do tohoto vzdělávacího kurzu mohou přihlásit i zájemci působící mimo místa konání seminářů.

5.2 Situace v České republice

Překladatelství a tlumočnictví se v České republice vyučuje pod různými názvy na čtyřech univerzitách, a to v Praze, Brně, Olomouci a Ostravě. Zastoupeny jsou tzv. velké či světové jazyky (angličtina, francouzština, němčina, ruština, španělština), ale i např. polština. Absolventi uvedených oborů během studia mají možnost navštěvovat semináře zabývající se

¹²⁹OBIDINA, Ljudmila Borisovna. *Kul'tura sudebnogo perioda: problemy praktiki*. In *Juridičeskaja praktika*. №1.[online]. c2016. [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <<http://cyberleninka.ru/article/n/kultura-sudebnogo-perevoda-problemy-praktiki#ixzz4C1usPsb>>

¹³⁰URL. <<http://translator-school.com/o-nas>> [cit. 2016-06-21].

¹³¹ Tamtéž

právním překladem, nicméně na těchto seminářích se věnuje pozornost převážně překladům různých typů smluv či terminologii. Soudní překlad/tlumočení je však v tomto smyslu mnohem objemnější, nezahrnuje totiž pouze překlad právní, ale i jiných vědních oblastí. V rámci některých studijních programů překladatelství a tlumočnictví je možné absolvovat i překlady a tlumočení pro komunitní tlumočení zaměřené na doprovodné tlumočení a překlady pro běžnou komunikaci na úřadech, v bankovním a zdravotnickém sektoru.

Správní orgány příslušné (podle § 3 odst. 1 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících) ke jmenování tlumočnicků, tedy ministr spravedlnosti a předsedové krajských soudů, považují za splnění podmínky pro jmenování tlumočnickem podle § 4 odst. 1 písm. b) zákona o znalcích a tlumočnících pouze dosažení předpokladů, které lze rozdělit do tří skupin, a to podle dosaženého vzdělání uchazeče, speciální výuky a odborné praxe (viz příloha).

Aby byla splněna podmínka Ministerstva spravedlnosti ČR o absolvování doplňkového studia práv pro překladatele a tlumočnicků, vypisuje každoročně Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Masarykova univerzita v Brně ve spolupráci s KST ČR dvousemestrální kurz v oblasti práva, jenž je koncipován do dvou paralelních částí A (teorie práva) a B (jazyková část) tak, aby pokryly základní znalosti českého práva a překladatelské činnosti. K dnešnímu dni se část B nabízí pro pět následujících jazyků: angličtina, francouzština, němčina, ruština, španělština.¹³²

5.3 Závěr

V Rusku, stejně jako v České republice, jsou studijní programy překladatelství a tlumočnictví nebo mezikulturní komunikace zaměřeny na všeobecné překladatelské a tlumočnické dovednosti. Odborným překladům zatíženým náročnou terminologií, formou a skladbou není věnováno tolik prostoru, a to z důvodu nízké hodinové dotace. K tematice soudního překladu/tlumočení mají nejbližše semináře zabývající se právními překlady, v nichž je velká pozornost věnována překladům komerčních smluv. Příprava soudních tlumočnicků v České republice spočívá v absolvování dvousemestrálního kurzu Doplňkové studium pro překladatele právních textů, který organizuje Ústav pro další vzdělávání právníků – JURIDIKUM Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Dále pak je nutno se zúčastnit

¹³² Více informací o náplni a organizaci doplňkového studia práva pro překladatele lze nalézt na stránkách Komory soudních tlumočnicků České republiky. URL. <<http://www.kstcr.cz/cz/akce-jinych-organizaci/doplncove-studium-pro-tlumocniky-prekladatele-skolni-rok-2015-16-povinne-pro-uchazece-o-jmenovani-soudnim-tlumocnikem>> [dostupné 2016-07-14].

kurzu pro uchazeče o jmenování soudním tlumočnickem, jež pořádá KST ČR.¹³³ Tento formát doplňkového vzdělávání v Rusku chybí, což je jen další důsledek absence institucionalizace soudního překladatele/tlumočnicka. Nebyla zde dosud navázána užší spolupráce s právníckými fakultami, jež by zájemce o profesi „soudních“ překladatelů/tlumočnicků seznámily s ruským právem. Na nutnost zavedení vzdělávacího kurzu zaměřeného na tematiku soudního překladu a tlumočení upozorňuje ve své disertační práci i Muratova (2006), která rovněž navrhuje, aby budoucí soudní překladatelé a tlumočníci skládali kvalifikační zkoušky, které by prověřily jejich znalosti práva, jazykovou vybavenost a formální správnost překladů a tlumočení. Podobnou koncepci prověřování soudních tlumočnicků prosazují Larin, Obidina a Sdobnikov (2016), nicméně ve svém návrhu se nevyjadřují k přípravě soudních překladatelů a tlumočnicků, pouze k formě testování a složení zkušební komise. Je nesporné, že úlohu právní osvěty překladatelů a tlumočnicků nemohou plně a kompetentně zastoupit kurzy právních překladů pořádané překladatelskými agenturami, které se převážně soustředí na komerční sféru právních překladů. V této souvislosti je nezbytné, aby bylo v Rusku zřízeno doplňkové studium či právnícký kurz. Je třeba navázat spolupráci s právníckými fakultami, aby výuku zaštiťovali profesori a zkušení překladatelé/tlumočníci, již by pouze nevzdělávali účastníky v oblasti práva a jazyka, ale předávali by i cenné zkušenosti ze soudní praxe. Bez tohoto konceptu nemůže být výchova budoucích překladatelů a tlumočnicků pro soudní praxi nikdy kompletní.

¹³³ Průvodce *Jak se stát soudním tlumočnickem?* Od KST ČR. URL <<http://www.kstcr.cz/cz/jak-se-stat-soudnim-tlumocnikem>> [cit. 2016-06-21].

6. Závěr

Cílem diplomové práce bylo popsat, jakým způsobem fungují tlumočnické a překladatelské služby pro soudní praxi v současném Rusku s přihlédnutím ke stavu v ČR. Na základě provedeného bádání se ukázalo, že kromě *Svazu překladatelů Ruska* neexistuje v RF žádná instituce, např. institut soudních překladatelů/tlumočnicků, která by hájila jejich zájmy. Tato situace způsobuje v běžné praxi nejen problém, především pak v oblasti přibírání tlumočnicků k soudnímu řízení či při ověřování překladů. Profesionální překladatelé/tlumočníci, kteří překládají/tlumočí pro soudní a vyšetřovací orgány, se již několik let marně dovolávají zavedení statusu soudního překladatele/tlumočnicka, tj. požadují odpovídající kvalitu překladu/tlumočení, právní ochranu, odpovídající odměnu za poskytované služby atd.

Výzkum se soustředil především na následující aspekty: (1) na historický vývoj překladatelských/tlumočnických služeb na území dnešního Ruska; (2) na právní postavení překladatelů/tlumočnicků pro soudní praxi; (3) na roli notářů při ověřování překladů; (4) na fungování překladatelských agentur a (5) na vzdělávání budoucích překladatelů/tlumočnicků pro soudní praxi.

Tato problematika byla doposud zpracována pouze formou dílčích studií, proto se jako velmi cenný zdroj informací ukázaly výpovědi některých překladatelských agentur působících na ruském trhu nebo právníků využívajících překladatelů/tlumočnicků pro soudní praxi, na základě nichž bylo možné popsat stávající praxi.

Na základě dostupných informací by bylo záhodno, aby se v RF zavedly, např. po vzoru podmínek požadovaných pro jmenování soudním tlumočnickem v ČR, kvalifikační zkoušky, které by daného uchazeče opravňovaly k tomu, aby splňoval nároky kladené na překladatele/tlumočnicka pro soudní praxi. Za tímto účelem by bylo vhodné, aby spolu úžeji spolupracovaly fakulty s právním a lingvistickým zaměřením.

Role notáře v procesu ověřování překladu je dle zjištěných údajů přeceňována. Lze tedy navrhnout, na základě praxe v českém prostředí, aby překladatelům/tlumočnickům pro soudní praxi bylo uděleno tlumočnické razítko, čímž by se proces ověřování překladu notářem zjednodušil a urychlil a bylo by zřejmé, kdo odpovídá za daný překlad z hlediska obsahu.

Navrhovaný projekt *Jednotného státního registru soudních tlumočnicků* představuje zásadní změnu v oblasti překladatelských/tlumočnických služeb pro soudní praxi v RF a je tím správným krokem směrem k modelu evropského soudního překladu a tlumočení, ať už jde o právní ukotvení profese „soudního překladatele/tlumočnicka“, pevné sazby za překladatelské/tlumočnické služby či odbornou přípravu budoucích profesionálů.

Jelikož do této doby nebylo systematicky zkoumáno postavení překladatelů/tlumočnicků pro soudní praxi, bylo hlavním cílem této práce vypracovat přehledovou studii, která sice na tuto problematiku nahlíží komplexně, nicméně nemůže nutně obsáhnout všechny její aspekty. Nabízí se proto několik námětů, jak na toto bádání v budoucnu navázat:

1. Podrobně popsat, jakým způsobem soudy vypisují veřejné zakázky na překlady/tlumočení pro soudní praxi.
2. Prostřednictvím metody orální historie udělat rozhovory s profesionálními překladateli a tlumočníky o stavu překládání a tlumočení pro soudní praxi.
3. Sledovat změny probíhající v této oblasti, např. zavedení *Jednotného státního registru soudních překladatelů/tlumočnicků*.

7. Seznam použité literatury

7.1 Primární a sekundární literatura

BARCHUDAROV, Leonid Stepanovič. *Jazyk i perevod*. Moskva: LKI, 2013

ČUŽAKIN, Andrej Pavlovič; SPIRINA, Stella Georgijevna. *Osnovy posledovatel'nogo perioda i perevodčeskoj skoropisi*. Moskva : Eksprimo, 2008

DALBY. *Language Diversity in the Cyber Age*, předneseno MAASA WorldLanguage Diversity Network David & Christopher Dalby. Linguamón Barcelona & UNESCO Paříž, 19.-22. února 2007. portal.unesco.org/.../11731702881Dalby_L

DOUŠOVÁ, Lucie. *Současný stav soudního tlumočení v České republice*. Praha: Univerzita Karlova.Filozofická fakulta. Ústav translatologie, 2012. 124 s Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/109542/?lang=en>

Graždanskij kodeks Rossijskoj Federacii ot 30 nojabrja 1994 g. № 51-F3 v red. ot 05 fevralja 2007 g.

Graždanskij processual'nyj kodeks Rossijskoj Federacii ot 14 nojabrja 2002 g. № 138-F3 v red. ot 05 dekabrja 2006 g.

GUREVIČ, Leonid Ošerovič. *Notariusy i perevodčiki. Pis'mo Prezidenta SPR v Minjust RF* [online]. c2011. Dostupné z: http://www.translators-union.ru/index.php?Itemid&id=269&option=com_content&task=view

GUREVIČ, Leonid Ošerovič. *O stoimosti uslug po sudebnomy perevodu* [online]. 2012. Dostupné z: http://www.translators-union.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=370&Itemid=&Itemid=

CHOVANEC, Jan; BÁZLIK, Miroslav; HREHOVČÍK, Teodor. *Soudní překlad a tlumočení*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2011

KIC, A. *Otsutstvije instituta prisjažnych perevodčikov v Rossii poroždajet konflikty* [online]. Dostupné z: <http://www.center-bereg.ru/j1858.html>.

KOMISSAROV, Vilen Naumovič. *Teorija perioda (lingvističeskije aspekty)*. Moskva, 1990

Konstitucija Rossijskoj Federacii, projata vsenarodnym golosovaniem 12 dekabrja 1993 g., v red. ot 30 dekabrja 2006 g.

KOSAREVA, Tat'jana Borisovna. *Kak naučit'sja perevodit' juridičeskije dokumenty?* Moskva : URSS, 2009

KUZNECOV, Oleg Jur'jevič. *Pravosub'jektivnost' perevodčika v graždanskom sudoproizvodstve i porjadok jeho priobretenija* [online]. 2007 Dostupné z: http://www.juristlib.ru/book_3319.html.

KUČER, Natal'ja. *Perevod ne važen. Liš' by den'gi pereveli.* [online]. c2008.. Dostupné z: <<http://transforum.webtalk.ru/viewtopic.php?id=2>>

LARIN, Aleksandr Aleksandrovič. *Institut prisjažnyh perevodčikov: zarubežnyj opyt i perspektivy vvedenija v Rossii* [online] c2011. Dostupné z: <<http://www.alba-translating.ru/index.php/ru/articles/2011/331-larin2011.html> >

LARIN, Aleksandr Aleksandrovič. *Pravovoje regulirovanije dejatel'nosti perevodčikov* [online]. c2012. Dostupné z: <<http://www.alba-translating.ru/index.php/ru/articles/legal-translators/502-larin2012.html>>.

LARIN, Aleksandr Aleksandrovič ; OBIDINA, Ljudmila Borisovna; SDOBNIKOV, Vadim Vital'jevič. *O neobchodimosti vvedenija v Rossii intituta sudebnyh perevodčikov (nekotorye kommentarii po itogam zasedanija Naučno-konsul'tativnogo soveta při Zakonodatel'nom sobranii Nižegorodskoj akademii NVD Rossii.* In *Juridičeskaja nauka i praktika: Vestnik Nižegorodskoj akademii MVD Rossii №1* [online]. c2016. Dostupné z: <http://cyberleninka.ru/article/n/o-neobchodimosti-vvedeniya-v-rossii-instituta-sudebnyh-perevodchikov-nekotorye-kommentarii-po-itogam-zasedaniya-nauchno-konsultativnogo>

MIN'JAR-BELORUČEV, Rjurik Konstantinovič. *Obščaja teorija perioda i ustnyj perevod.* Moskva : Vojeizdat, 1980

MISTRYUKOVA, Ekaterina. *Vývojové tendence v ruské teorii tlumočení na přelomu 20.a 21.století.* Praha: Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Ústav translologie, 2014.100 s.[online]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zpp/detail/109241/>

MURATOVA, Irina Anatol'jevna. *Soderžanije i format certifikovannogo ekzamena sudebnyh perevodčikov kak metodičeskaja problema.* Moskva, 2006. Disertační práce na Moskovskom gosudarstvennom universitete im. M.V.Lomonosova. Vedoucí disertační práce doc. d.f.n. Verbickaja M.V.[online]. Dostupné z: <http://nauka-pedagogika.com/viewer/164445/d?#?page=1>

OBIDINA, Ljudmila Borisovna. *Kul'tura sudebnogo perioda: problemy praktiki.* In *Juridičeskaja praktika.* №1. [online]. [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <<http://cyberleninka.ru/article/n/kultura-sudebnogo-perevoda-problemy-praktiki#ixzz4C1usPsb>>

Osnovy zakonodatel'stva Rossijskoj Federacii o notariate ot 11 fevralja 1993 g. N 4462-1[online]. Dostupné z: <http://docs.cntd.ru/document/9003670>

Postanovlenije Pravitel'stva RF ot 13 aprelja 2016 g. N 296 [online] Dostupné z: <http://base.garant.ru/70272758/#ixzz4GDWhMuDx>

RECKER, Jakob Iosifovič. *Teorija perioda i perevodčeskaja praktika.* Moskva : R.Valent, 1974

ŠIRJAJEV, Anatolij F. *Sinchronnyj perevod.* Moskva : Vojennoje izdatel'stvo ministerstva oborony SSSR, 1979

ŠVANKMAJER, Milan. *Dějiny Ruska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-128X

ŠVEJCER, A.D. *Teoriya perioda*. Moskva : Nauka, 1988

TOURY, Gideon. *The Nature and Role of Norms in Translation*. In: *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins, 1995, 53-69

Ugolovnyj kodeks Rossijskoj Federacii ot 13 ijunja 1996 g. № 63-F3 dopolnennyj i pererabotannyj v redakcii ot 9 aprelja 2007 g.

Ugolovno-processual'nyj kodeks Rossijskoj Federacii ot 18 dekabnja 2001 g. № 174-F3 v red. ot 12 aprelja 2007 g.

VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *Notariat i perevodčiki. O kompetencii perevodčika, rossijskom principe razumnoj dostatečnosti i zapadnom perfekcionizme*. [online]. 2012. Dostupné z: < <http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/notariat-i-perevodchiki/> >

VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *O provlečenii perevodčikov v sudebnyj process*. [online]. 2012. Dostupné z: < <http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/o-privlechenii-perevodchikov-v-sudebnyj-process/> >

VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *Praktičeskije aspekty učastija perevodčika v ogolovnom processe*. [online]. c2012. Dostupné z: <http://otkrmir.ru/sudebnyy-perevod/statii-po-sudebnomu-perevodu/praktičeskije-aspekty-privlečeniya-perevodchika-v-ugolovnom-processe/>

VINNIKOV, Aleksej Veniamovič. *Sudebnyj perevod i sudebno-perevodčeskije organizacii*. [online]. 2012. Dostupné z: < <http://www.justicemaker.ru/viewarticle.php?art=2971&id=15> >.

ZAJCEV, Aleksandr Borisovič. *Osnovy pis'mennogo perevoda*. Moskva : Librokom 2013

7.2 Internetové odkazy

<http://www.apostilles.ru/legalizaciya-perevoda.html>

<http://docs.cntd.ru/document/9003670>

<http://docs.cntd.ru/document/ugolovno-processualnyj-kodeks-rf-upk-rf>

www.gramota.ru

http://www.jtpunion.org/spip/article.php3?id_article=192

<http://www.kstcr.cz/cz/legislativa-zakony-vyhlaska-c-37-1967-sb-k-provedeni-zakona-o-znalcich-a-tlumocnicich-v-platnem-zneni>

www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_3125.htm

www.multilingva.cz/file/198/tarify-jtp-2016.pdf

<http://navigator-msk.com/ru/byuro-perevodov/notarialnoe-zaverenie-perevoda>

<http://otkrmir.ru>

<http://www.pravo-urist.ru/index.php?id=16>

<http://rg.ru/2012/12/07/izderzhki-dok.html>

<http://slideplayer.cz/slide/3296855/>

https://uok.msmt.cz/uok/procedure.php?sec=mez_sml&w=1

<http://www.zakonrf.info>

8. Přílohy

8.1 Konverzace s Evou Gorgolovou

Vážený kolego,

správně, náš zákon je z roku 1967 (bohužel). V dřívějších zákonech byl přísežný tlumočník.

Používá se termín soudní tlumočník, ale v zákoně je jen tlumočník, a to i pro překladatele. Asi jste si přečetl si zákon i vyhlášku k němu - jinak jsou na našich webových stránkách pod Legislativa.

Je tam, že tlumočník provede písemný úkon apod.

Ještě doporučuji komentář k tomuto zákonu od pana Luboše Dörfla (C.H.Beck)

Usilujeme už mnoho let, abychom měli samostatný zákon (ne společný se znalci) a aby byl rozlišen tlumočník a překladatel.

Vypadá to, že se možná v nejbližší době nového zákona dočkáme. Je v legislativním plánu vlády (na březen 2016 :-[]) a každým dnem by mělo být připomínkové řízení (je připravován návrh zákona)

A nazývá se zákon o soudních tlumočnících a překladatelích.

Pro info připojuji studii, o kterou jsme před léty požádali na podporu toho samého Parlamentní institut i vyjádření ÚTRL, které pro nás vypracovala kolegyně Zuzana Jettmarová.

S pozdravem

Eva Gorgolová

8.2 Odpovědi notáře

1. Каковы правоотношения между нотариусом и переводчиками?
2. Статья 80 "Основы законодательства о нотариате": *Нотариус свидетельствует верность перевода с одного языка на другой, если нотариус владеет соответствующими языками.*

- a) Какой должен быть у нотариуса уровень знаний иностранного языка?

уровень знаний не важен, главное чтобы у нотариуса был диплом о высшем образовании государственного образца (СССР, Россия) с квалификацией переводчика

- b) Кто у нотариуса проверяет знания иностранного языка? Палата сама или другие организации?

никто не проверяет, если есть диплом

- c) Должен нотариус предъявлять Палате нотариусов свидетельства о совершении экзамена по иностранному языку?

нет

- d) Получает нотариус разрешения от Палаты нотариусов заверять документы, написанные на иностранном языке, или ему никаких разрешений не нужно и переводит (заверяет) документы по своей совести и своему сознанию?

разрешения не нужны

- e) Как применяется эта статья закона на практике? Нотариусы на самом деле заверяют документы на иностранном языке (например на самых распространенных как английский, немецкий, французский и т.п. языки.) или они все время зовут переводчиков?

на практике очень мало нотариусов, кто имеет такой диплом (дело в том, что нынешние нотариусы это гос.нотариусы при СССР, которым лицензия досталась автоматически (без сдачи экзаменов, стажировки и т.п.) В СССР нотариус был не самой престижной профессией в отличии от судей, прокуроров и даже адвокатов и они формировались по остаточному принципу.

3. Нотариусов подозревают в том, что они вообще не зовут профессиональных переводчиков и ловят носителей данного языка на улице, хотя они не переводчики, но достаточно что они свободно владеют соответствующим языком (напр. языки республик и областей РФ - якутский, татарский - или языки СНГ). Бывает такое или нет? (прошу искренне ответить)

конечно никто на улице переводчиков не ловит, а отношение к языкам народов СССР сейчас такое же как англ., немецк., и т.п. (т.е. нужен диплом)

- а) Если нотариус заверит документ без перевода, так как он владеет этим языком, кто берёт ответственность за правильный перевод. Нотариус сам? Не лучше для нотариусов для каждого перевода позвать переводчика?

конечно за перевод будет отвечать нотариус, поэтому сложные технические, финансовые документы он будет делать с проф.переводчиком, однако простые документы: паспорта, свидетельства о рождении и т.п. он будет заверять сам

- б) Где ищут нотариусы подходящих переводчиков? Пользуются они услугами бюро переводов или личными контактами, так как в РФ до сих пор не был создан институт (палата) судебных переводчиков и соответственно не реестра судебных переводчиков?

обычно переводчики сами находят нотариусов

4. В новом П.2 ст. 12 законопроекта пишется, что *"Лицо, обратившееся за совершением нотариального действия, не владеющее языком, на котором ведется нотариальное производство, пользуется услугами переводчика"*. Значит, он обязан им пользоваться? И кто обязан обеспечить этого переводчика? На чьи расходы, нотариуса или клиента?

тут вопрос, что значит «не владеющее»; на практике «серьезные» документы (договора, доверенности на распоряжение имуществом и т.п.) всегда оформляются с переводчиком; ищет переводчика клиент, расходы несет клиент.

- а) Если эти затраты идут на счет клиента, бывает, что лица, невладеющие русским языком, зовут своих друзей или родственников, чтобы они выступали в качестве переводчика. Разрешают это нотариусы? Каким способом обеспечивается то, что данный человек не является переводчиком, но в этом случае он им и стал.

Подписывают эти люди какие-нибудь сведения, что они берут на себя ответственность за правильность перевода?

нужен диплом

5. Какими документами переводчик должен доказать уровень иностранного языка? Должно у всех переводчиков быть в дипломе написано, что они переводчики? Хватит напр. предъявить сертификаты или доказать, что лицо имеет соответствующий опыт? Кто вообще может быть переводчиком и что он должен нотариусу предъявить?

см. выше

- b) Какие докуметы нотариус вправе требовать от переводчика?

см.выше

6. *Статья 230. Свидетельствование верности перевода документа с одного языка на другой*

При свидетельствовании верности перевода документа с одного языка на другой язык не свидетельствуются факты, изложенные в документе.

- a) Каким способом здесь гарантируется качество и правильность перевода, если нотариус не заверяет факты, а только подлинность подписи переводчика.

качество и правильность гарантируется переводчиком (обычно переводчик от руки пишет фразу: «свидетельствую верность перевода с ... языка на ... язык, идентичность перевода подтверждаю» и ставит свою подпись

- b) Значит, за правильность перевода отвечает только переводчик, который данный документ перевел?

см.выше

- c) Не возникает ли большая опасность, что клиент договорится с лицом, владеющим русским языком, чтобы он ему перевел документ на русски и заведомо изменил какие-то факты. Клиент придет уже с переводом к нотариусу и хочет документ заверить. Как должен нотариус поступать по законодательству и как он поступает на практике? Требуеет нотариус личность переводчика? Заверит он такой документ?

см.выше, нотариус не владеет языком, его обязанность проверить квалификацию переводчика и все, документ он не заверяет, он заверяет подпись переводчика на нем

(хорошо если это англ.язык, а если китайский, да с диалектом – поэтому тут все на совести переводчика)

- б. Кто и каким способом оплачивается труд переводчика? Нотариус или клиент? Если клиент, то не противоречит этот факт Конституции РФ, в которой предусмотрено право на ведение судебных и правовых переговоров на родном языке?

нотариус находится на самоокупаемости (государство ему ничего не платит, напротив нотариус сам платит налоги, аренду, зарплату сотрудникам и т.п.)

суд – гос.учреждение и может предоставить переводчика за счет государства, заставить нотариуса сделать тоже самое не возможно

- с) Недавно правительство РФ одобрило закон, предусматривающий не минимальные, а максимальные ставки за устный и письменный перевод (цм. Положение о возмещении процессуальных издержек, связанных с производством по уголовному делу, издержек в связи с рассмотрением гражданского дела, а также расходов в связи с выполнением требований Конституционного Суда Российской Федерации). Распространяется этот закон тоже на издержки при исполнении нотариальных услуг?

нет, подпись переводчика стоит 600р на любом документе (100 – тариф; 500 – тех.работа, если есть)

- д) Не является этот закон немножко дискриминационным в отношении к переводчикам? В других странах скорее всего бывают минимальные ставки. каково Ваше мнение?

8.3 Dotazník překladatelským agenturám

Вопросник для бюро переводов

1. Каким способом вы выбираете переводчиков для сотрудничества с вашим бюро переводов?
2. Где вы находите подходящих кандидатов? Переводчики сами присылают заявления о сотрудничестве или вы их сами находите?
3. Какой способ сотрудничества с переводчиками вы предпочитаете? Вы их принимаете в качестве штатных переводчиков или сотрудничаете с фриленсерами?
4. Какое образование вы требуете от потенциальных переводчиков? (образование, опыт и т.п.)? Какова должна быть их специальность?
5. Должны соискатели на должность переводчика проходить приемательным тестом или выполнять испытательный перевод? Если да, то из чего состоит этот тест?
6. Какие условия должен переводчик выполнять, хочет ли он переводить тексты юридического характера, назначенные для судов и других государственных институтов?
7. Каким способом вы проверяете их знание права и способности переводить тексты юридического характера? Вы предпочитаете лингвистов-юристов?
8. Каким способом оплачиваются ваши услуги государственным институтам, если они в случае судов ограничены максимальной ставкой за переводческие услуги? Сколько останется за переводчиком и сколько вам?

9. Каким способом ищут суды или иные институты подходящих переводчиков для судопроизводства или бюро переводов? Вы сами им предлагаете Ваши услуги? Как вообще выглядит сотрудничество бюро переводов с судами?
10. Каким образом суды или органы предварительного расследования призывают "судебных" переводчиков к судопроизводству? Опишите, пожалуйста, целый процесс призвания.
11. Какое бывает сотрудничество между БП и нотариусами?
12. Если от вас требуется перевод с языка/на язык, которым никто из ваших переводчиков не владеет, отказываетесь от таких предложений или ищете таких переводчиков? Где вы их ищете и каким способом?
13. Другие заметки (напишите здесь дополнительную информацию, которая не касалась ни одного выше приведенного пункта)